

การพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย

ธันวาคม 2558

การพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย

ธันวาคม 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

การพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะ

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทร์วิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานปฐมวัย

ธันวาคม 2558

วัฒนา วงษ์สันต์. (2558). การพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญ อนันตพงษ์, รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์.

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบระดับการพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัย ชาย-หญิง อายุระหว่าง 4-5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นอนุบาลภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนอิสลามสันติชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 15 คน ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นระยะเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 30 นาที รวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ และแบบประเมินพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัย ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ (IOC) อยู่ระหว่าง 0.67 ถึง 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .79 การวิจัยครั้งนี้ใช้แผนการทดลองแบบ One – Group Pretest – Posttest Design สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือ t-test แบบ Dependent Sample และขนาดส่งผลของโคเฮน (Cohen's d)

ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ระดับพฤติกรรมการมีทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยรายด้านทุกด้านและโดยรวมก่อนได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะอยู่ในระดับยังไม่แสดงพฤติกรรม ($\bar{X} = .47 - .71$) หลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ อยู่ในระดับแสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 1.60 - 1.78$) และผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงทุกด้านและโดยรวม ทั้งหมดมีการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีขนาดส่งผลในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ ด้านการประหยัด ($t=11.48^{**}$; $d=2.96$) ด้านการมีเหตุผล($t=11.50^{**}$; $d=2.97$) ด้านพอประมาณ($t=14.95^{**}$; $d=3.86$) และโดยรวมทั้งหมด($t=21.14$; $d=5.46$) ผลการวิจัยแสดงว่าคะแนนพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัย รายด้านทุกด้านและโดยรวมมีการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นอย่างชัดเจนโดยมีขนาดส่งผลในระดับมาก

THE DEVELOPMENT OF SUFFICIENCY ECONOMY BASIC SKILLS OF PRESCHOOL
CHILDREN THROUGH ART ACTIVITY

AN ABSTRACT
BY
VATTANA WONGSANT

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Education Degree in Early Childhood Education
at Srinakarinwirot University

December 2016

Vattana Wongsant. (2015). *The Development of Sufficiency Economy Basic Skills of Preschool Children through Art Activity*. Master thesis, M.Ed. (Science and Education Teaching and Learning Management). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc.Prof. Dr. Sirima Pinyoanuntapong, Assoc.Prof.Dr. Boonchird Pinyoanuntapong.

The purpose of this research was to study and compare the level of sufficiency economy basic skills of preschool children before and after the use of art activity. The sample used in the study was 15 preschool boys and girls, with 4-5 years of age, who were studying in second year kindergarten in second semester of 2014 academic year at SantichonIslamic School under Office of the Private Education Commission. The 24 experiments through the use of art activity were carried out within the period of 6 weeks, 4 days a week, and 30 minutes for each day. The research instruments were plans for art activity and an evaluation form for the sufficiency economy basic skill behaviors of preschool children with the index of congruence (IOC) between behaviors and objectives between 0.67-1.00 and the reliability of .79. The research followed the one-group pretest-posttest design and the data were statistically analyzed by using dependent sample t-test and Cohen's d effect size.

The results of research revealed that, both in general and in all individual areas, the sufficiency economy basic skill behaviors of preschool children before the use of art activity were at the level of Not yet express behavior ($\bar{X} = .47-.71$) while the behaviors after the use of art activity were at the level of Express behavior by themselves ($\bar{X} = 1.60-1.78$). Regarding the comparison of the sufficiency economy basic skill behaviors of preschool children, both in general and in all individual areas, their behaviors were increasingly changed with statistical significance at the level .01. The effect size was at the high level respectively in the areas of Being economic ($t= 11.48^{**}, d=2.96$), Being reasonable ($t= 11.50^{**}, d=2.97$), Being sufficient ($t= 11.95^{**}, d=3.86$), and the total ($t= 21.14, d=5.46$). These results indicated that the scores of sufficiency economy basic skill behaviors of preschool children, both in general and in all individual areas, were increasingly changed with the effect sizes at the high level.

ปริญญาานิพนธ์

เรื่อง

การพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะ

ของ

วัฒนา วงษ์สันต์

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์ปฐมวัย

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

.....รักษาราชการแทนคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.ดุษฎี โยเหลา)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

คณะกรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

.....ที่ปรึกษาหลัก

.....ประธาน

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์)

(ศาสตราจารย์ ดร.อารี สันหนวี)

.....ที่ปรึกษาร่วม

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์)

(รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์)

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์)

.....กรรมการ

(อาจารย์ประพิมพ์พงศ์ วัฒนะรัตน์)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ ประธานกรรมการควบคุมปริญญาานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์ กรรมการที่ปรึกษาปริญญาานิพนธ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการจัดทำปริญญาานิพนธ์ทุกขั้นตอน รวมทั้งให้ข้อคิดและกำลังใจเป็นอย่างดีมาโดยตลอด ทำให้ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.อารี สันหนวี และอาจารย์ประพิมพ์พงศ์ วัฒนะรัตน์ กรรมการในการสอบปริญญาานิพนธ์ ที่กรุณาให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ทำให้ผู้วิจัยได้รับประสบการณ์ในการทำวิจัย รู้ถึงคุณค่าของงานวิจัยที่จะช่วยในการพัฒนาการเรียนการสอนให้เป็นอย่างมีประสิทธิภาพ

ขอกราบขอบคุณท่านอาจารย์ศศิธร รัตนบุตร อาจารย์ธิดารัตน์ จันทะหิน และอาจารย์เสกสรร มาด้วงแสง ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษา และแนะนำแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ ในการเขียนแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ และขอขอบคุณท่านผู้ช่วยศาสตราจารย์นภดล กองศิลป์ ท่านอาจารย์สืบศักดิ์ น้อยดัด และท่านอาจารย์ญานิศา บุญพิมพ์ ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจคุณภาพ แบบประเมินพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง

ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ได้รับความกรุณาจากคณะผู้บริหารโรงเรียน คณะครู เจ้าหน้าที่นักเรียน และคณะผู้ปกครองของนักเรียนชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนอิสลามสันติชน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การส่งเสริมการศึกษาเอกชน ที่กรุณาให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการทำวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

ขอขอบพระคุณพี่ น้อง เพื่อนๆ นิสิตปริญญาโท สาขาการศึกษาปฐมวัยและทุกท่านที่มีส่วนสนับสนุนช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจผลักดันให้ปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณคุณพ่อประเสริฐ วงษ์สันต์ คุณแม่ปราณี วงษ์สันต์ คุณสมชาย โนแก้ว สามี ที่สนับสนุนทุนการศึกษาและให้กำลังใจด้วยดีมาโดยตลอด รวมถึงขอขอบพระคุณผู้มีพระคุณอีกหลายท่านที่มีได้กล่าวนามในที่นี้ ซึ่งผู้วิจัยระลึกถึงเสมอ

คุณค่าและประโยชน์ของปริญญาานิพนธ์ฉบับนี้ขอมอบเป็นที่เกิดให้คุณบิดามารดาที่ได้อบรมสั่งสอน เลี้ยงดู ให้ความรัก ความอบอุ่นแก่ผู้วิจัยตลอดจน ครูอาจารย์ทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบันที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่ผู้วิจัย

วัฒนา วงษ์สันต์

สารบัญ

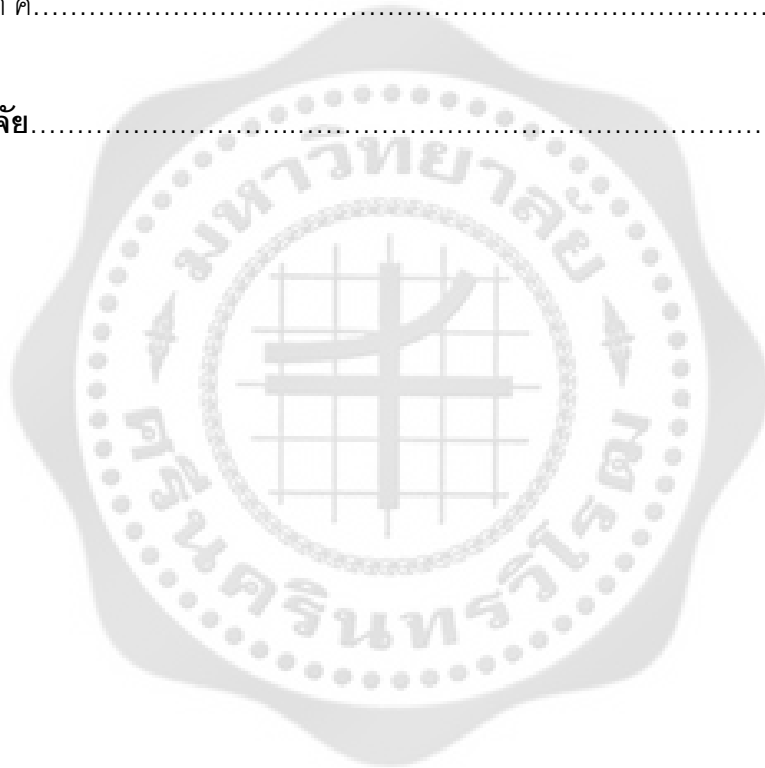
บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	4
ตัวแปรที่ศึกษา.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
สมมติฐานในการวิจัย.....	6
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง.....	8
ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง.....	8
ความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง.....	12
กรอบแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง.....	16
ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	18
ลักษณะเฉพาะของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	20
ทฤษฎีของเศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา.....	21
การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับปฐมวัย.....	23
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง.....	24
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะ.....	25
ความหมายของศิลปะ.....	25
ความสำคัญของกิจกรรมศิลปะ.....	26
พัฒนาการทางศิลปะของเด็กปฐมวัย.....	30
แนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กปฐมวัย.....	32

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
2 (ต่อ)	
ลำดับขั้นตอนการสอนศิลปะเด็กปฐมวัย.....	34
บทบาทครูในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์.....	35
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับศิลปะ	36
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	39
การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	39
การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	39
แบบแผนการทดลองและวิธีดำเนินการทดลอง	44
การเก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูล.....	45
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	52
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	58
สรุปผลการวิจัย.....	58
อภิปรายผล.....	59
ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย.....	62
ข้อเสนอแนะทั่วไป	63
ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป	63

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
บรรณานุกรม.....	64
ภาคผนวก	71
ภาคผนวก ก.....	72
ภาคผนวก ข.....	79
ภาคผนวก ค.....	82
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	84

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แบบแผนการทดลอง.....	44
2 ตัวอย่างกำหนดการทดลอง.....	46
3 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมศิลปะ.....	47
4 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะพื้นฐานทางเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัย ที่ได้จากการประเมินก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะ.....	53
5 ค่าสถิติทดสอบ Paired- Sample t-test และขนาดส่งผลของ โคเฮน (Cohen's d) ของคะแนนทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงแยกรายข้อ รายด้าน และโดยรวม ทั้งหมดของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ.....	56

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2 กรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง.....	16
4 แผนภูมิคะแนนเฉลี่ยรายช้อก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรม.....	55
5 แผนภูมิคะแนนเฉลี่ยรายด้าน และโดยรวมก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะ.....	55

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

สังคมปัจจุบันมีแนวโน้มในการแข่งขันกันอย่างต่อเนื่องเพิ่มมากขึ้นในทุกๆ ด้าน ทั้งทางด้านธุรกิจ เทคโนโลยีและนวัตกรรม ความเป็นอยู่ หรือแม้กระทั่งทางด้านการศึกษา ทั้งนี้เพื่อมุ่งพัฒนาตนเองและพัฒนาประเทศไปให้ถึงขีดสุด เพื่อให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าอย่าง ซึ่งการพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและอุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการ เมื่อได้พื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควร และปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจสูงขึ้นโดยลำดับต่อไป “เศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่พระราชทานมานานกว่า 30 ปี เป็นแนวคิดที่ตั้งอยู่บนรากฐานของวัฒนธรรมไทย เป็นแนวทางการพัฒนาที่ตั้งบนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาทคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตนเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณภาพ เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่สำคัญจะต้องมี “สติ ปัญญา และความเพียร” ซึ่งจะนำไปสู่ “ความสุข” ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง...”(18 กรกฎาคม 2517) ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (2553).

จากพระราชดำรัสข้างต้นนี้ พระองค์ทรงเน้นการพอมีพอกิน พอใช้ของประชาชนในเบื้องต้น เมื่อมีพื้นฐานมั่นคงดีก็จะสามารถสร้างความเจริญทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้นต่อไปการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ต้องพัฒนาประชากรให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะเยาวชนรวมไปถึงเด็กปฐมวัย ที่จะเป็นอนาคตของชาติ เพราะหัวใจของการพัฒนาที่ยั่งยืนคือการพัฒนาคน ดังนั้น การจะปลูกฝังสิ่งที่ดีงามต้องเริ่มต้นจากในวัยเด็กโดยเฉพาะวัยปฐมวัย เพราะเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดสำหรับการเริ่มต้นปลูกฝังสิ่งต่าง ๆ การปลูกฝังไม่ใช่การสอนเพียงอย่างเดียว การเห็นการสัมผัสจริงก็เป็นการเรียนรู้เช่นกัน ธรรมชาติของการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ จะหล่อหลอมวงจรต่าง ๆ ของสมองนี้คือ จุดเริ่มต้นที่สำคัญของการไปสู่เป้าหมายของการปลูกฝังแนวคิดตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (อุดม เพชรสังหาร. 2550: 131)ซึ่งหลักการของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การเดินสายกลาง มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ 1. ความพอประมาณ 2. การมีเหตุผล 3. การมีภูมิคุ้มกันในตนเองที่ดี มีเงื่อนไข ความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรมนำไปสู่การมีชีวิตที่สมดุลนั่นเองและยั่งยืน คุณลักษณะของปรัชญาเป็นการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง กับการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยและการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมองของเด็กปฐมวัย (คณะทำงานบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงสู่การเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ. 2554.) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

แห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545 – 2549) ได้บัญญัติปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงมีพระราชดำรัส เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของคนไทย ตั้งแต่เกิดวิกฤติทางเศรษฐกิจ ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ปัญหาเพื่อให้รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้ด้วย ความมั่นคง และยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ของการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ดังนั้น การใช้การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยเพื่อพัฒนาให้เด็กมีทักษะเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ปลูกฝังคุณธรรมการพึ่งตนเอง ความพอเพียง การประหยัด และมีเหตุผลตามวัยของผู้เรียน จะทำให้เด็กเหล่านั้นมีวิถีการดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง และเติบโตเป็นเยาวชนที่มีคุณภาพ เพราะเยาวชนที่มีคุณภาพ คืออนาคตของชาติที่ยิ่งใหญ่ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพก็คือหัวใจของการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อให้ให้ดำเนินชีวิตในภายหน้าได้อย่างมีความสุข อยู่อย่างพอเพียง ประหยัด มีเหตุผล และสร้างความเจริญก้าวหน้าให้กับประเทศชาติต่อไป

เด็กปฐมวัยคือ วัยตั้งแต่อายุ 0 – 6 ปี เป็นวัยที่มีความสำคัญหรือเรียกได้ว่าเป็นช่วงโอกาสทองของชีวิตมนุษย์ เนื่องจากเด็กในวัยนี้เป็นวัยที่มีพัฒนาการ และการเจริญเติบโตทางด้านร่างกายและทางด้านสมองสูงสุดในช่วงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งบุคลากรทางการศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยควรเล็งเห็นความสำคัญของการส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกายและทางด้านสมองให้กับเด็กในวัยนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2526: 3) สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. 2550: 101)กล่าวว่า ผู้ใหญ่ควรจัดการศึกษาให้กับเด็กปฐมวัยด้วยการให้เด็กมีโอกาสสังเกต ทดลองสอบถามและเรียนรู้สิ่งแวดล้อมในแง่มุมต่างๆ รู้จักปรับตัวเข้ากับสังคมไม่เน้นสอนเนื้อหาทางวิชาการจนมากเกินไปในการพัฒนาเด็กควรยึดหลักการสนองต่อธรรมชาติและความต้องการพื้นฐานของเด็กเพื่อให้เด็กสามารถพัฒนาได้ตรงตามศักยภาพในตัวของเขาเพื่อที่จะได้จัดการศึกษากระบวนการเรียนรู้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

การจัดกิจกรรมศิลปะมีความอิสระ ไม่มีการบีบบังคับให้เด็กทำ แต่เป็นกิจกรรมที่เด็กทุกคนสามารถจะทำได้ เมื่อตนเองมีความต้องการพอใจ และสนใจ โดยใช้ศิลปะเป็นเครื่องมือในการทำกิจกรรม ศิลปะสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมหนึ่งใน 6 กิจกรรมที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษา ปฐมวัย พุทธศักราช 2546 โดยให้หมายถึง กิจกรรมที่ช่วยเด็กให้แสดงออกทางอารมณ์ ความรู้สึก ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และจินตนาการ โดยใช้ศิลปะ เช่น การเขียนภาพ การปั้น การฉีก – ปะ การตัด – ปะ การพิมพ์ภาพ การร้อย การประดิษฐ์ หรือวิธีการอื่นที่เด็กได้คิดสร้างสรรค์และ เหมาะกับพัฒนาการ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547ข: 58) ศิลปะสร้างสรรค์เป็นการสื่อสาร การถ่ายทอด ของจินตนาการ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กแต่ละคนที่บอกเรื่องราวเกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อม แสดงออกโดยการถ่ายทอดออกมาผ่านสื่อผลงาน ซึ่งเป็นการสื่อสารความคิด ความรู้สึกต่างๆ ที่ เด็กเห็นและรับรู้โดยการจินตนาการ การสังเกต การใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้จนเกิดความเข้าใจธรรมชาติเด็กมีโอกา

พัฒนาความคิด ได้รับความเพิ่มพูน ได้แสดงออกอย่างอิสระมีสุนทรียภาพ และเห็นคุณค่าความงามของศิลปะ (จิราภรณ์ สองแสง. 2549: 45) ซึ่งส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิดรวบยอดและทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ที่เกี่ยวกับรูปร่างลักษณะ รูปทรงความกว้าง ความยาว ความสูง (สูง-ต่ำ) ขนาด (เล็ก-ใหญ่) พื้นผิว (เรียบ ขรุขระ หยาบ) จากการมีประสบการณ์กับสื่อที่เป็นวัสดุธรรมชาติที่อยู่รอบตัว เป็นการเรียนรู้โดยการใช้ความรู้สึกสัมผัสกับวัสดุ ซึ่งการจัดการศึกษาของเด็กปฐมวัย โดยทั่วไป มีสุขนิสัยที่ดีเกี่ยวข้องกับภารกิจ เล่น ออกกำลังกาย และการพักผ่อน อย่างถูกต้อง ปลูกฝังให้เด็กมีนิสัยที่ใฝ่หา รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ เป็นการฝึกให้เด็กใช้ประสาทสัมผัสอย่างเหมาะสม รวมทั้งฝึกให้เด็กได้รู้จักการสังเกต มีไหวพริบมีความคิดสร้างสรรค์ สามารถแสดงออกถึงความชื่นชมต่อความสวยงามต่าง ๆ ดังนั้นการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กควรมุ่งเน้นให้การจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียน เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีโอกาส สัมผัส ทดลอง ค้นคว้าจากวัสดุชนิดต่าง ๆ ด้วยวิธีการเรียนแบบแก้ปัญหา และเลียนแบบ (เลิศ อนันต์: 2535: ออนไลน์.) และปลูกฝังให้เด็กมีนิสัยที่ใฝ่หา รู้จักควบคุมอารมณ์ของตนและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ โดยให้เด็กลงมือปฏิบัติกิจกรรมศิลปะด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ผ่านสื่อและวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นวัสดุธรรมชาติที่มีลักษณะแตกต่างกัน ซึ่งจะทำให้เด็กเกิดความสุขสนุกสนานเพลิดเพลิน เกิดการเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ ภายใต้วัฒนธรรมและภูมิปัญญาในท้องถิ่นที่เด็กอาศัยอยู่ บนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างบุคคล โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะก่อนและหลังการทดลองเพื่อเป็นแนวทางให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะเศรษฐกิจพอเพียงให้แก่เด็กปฐมวัยได้อย่างเหมาะสมต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อศึกษาการจัดกิจกรรมศิลปะที่มีผลต่อทักษะพื้นฐานทางเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัย โดยมีจุดมุ่งหมายเฉพาะดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะ
2. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะ

ความสำคัญของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมศิลปะ ผลของการวิจัยสามารถใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้น สำหรับการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยผู้เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยสามารถนำผลของการวิจัยนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาทักษะเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัยชาย – หญิง ที่มีอายุระหว่าง 4 – 5 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนอิสลามสันติชน แขวงพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 30 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นเด็กปฐมวัย ชาย – หญิง ที่มีอายุระหว่าง 4 – 5 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนอิสลามสันติชน แขวงพลับพลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มอย่างง่ายจำนวน 15 คนจาก 30 คน เป็นกลุ่มทดลอง

ระยะเวลาในการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 ระยะเวลาในการทดลอง 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ครั้ง ครั้งละ 30 – 40 นาที รวมระยะเวลาทั้งสิ้น 24 ครั้งในกิจกรรมศิลปะ

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรต้น คือ การจัดกิจกรรมศิลปะ
2. ตัวแปรตาม คือ ทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. เด็กปฐมวัย หมายถึง เด็กชาย – หญิง อายุ 4-5 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2558 โรงเรียนอิสลามสันติชน เขตวังทองหลาง สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน

2. **เศรษฐกิจพอเพียง** หมายถึง การใช้วัสดุอุปกรณ์ ในเชิงปริมาณที่เหมาะสมพอดีกับความจำเป็น อย่างพอเพียง ประหยัด และมีเหตุผล บนเงื่อนไขคุณธรรม ชยัน อดทน และแบ่งปัน

2.1 พอเพียง หมายถึง การใช้วัสดุอุปกรณ์ในเชิงปริมาณ ที่พอเหมาะ พอดี กับความจำเป็น และเหมาะสมกับงาน โดยไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น

2.2 ประหยัด หมายถึง การใช้วัสดุอุปกรณ์ในปริมาณที่เหมาะสมกับกิจกรรมอย่างคุ้มค่า และสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ทิ้งให้เสียหายหรือเสียไปโดยเปล่าประโยชน์

2.3 มีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจในการใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างเหมาะสมกับกิจกรรม โดยพิจารณาและคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้น จากการทำกิจกรรมนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3. **ทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง** หมายถึงความสามารถเบื้องต้นของการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดความสวยงามอยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ด้านความพอเพียง ความประหยัด และการมีเหตุผลจนเกิดความคล่องแคล่วและมีความชำนาญ

4. **การจัดกิจกรรมศิลปะ** หมายถึง กระบวนการที่จัดขึ้น เพื่อให้เด็กได้แสดงออกทางความคิด จินตนาการ อย่างอิสระผ่านกิจกรรม การปั้น การร้อย การเล่นสี งานกระดาษ การโดยครูเป็นผู้ชี้แนะ และจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ จนเกิดความชำนาญและแนะให้เด็กเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ตามความเหมาะสม พอเพียง และมีเหตุผล

4.1 การปั้น หมายถึง การใช้ดินเหนียว ดินน้ำมัน แป้งโด กระดาษเปียกน้ำ มาขยำด้วยมือ ปั้นเป็นเส้นยาว เป็นรูปกลมๆ แผ่นให้แบน หรือนำมาขึ้นรูปที่ คนอื่นไม่เข้าใจ แต่ตนเองสามารถเข้าใจได้

4.2 การร้อย หมายถึง การนำเชือกที่มีความยาวตามต้องการ มาร้อยกับลูกปัด หลอดกระดาษ และวัสดุต่างๆ ทำให้เกิดความสวยงาม

4.3 การเล่นสี หมายถึง การทำกิจกรรมศิลปะกับสี ชนิดต่าง เช่น สีน้ำ สีเทียน สีฝุ่น บนกระดาษที่ผิวสัมผัสต่างกัน เช่น กระดาษร้อยปอนด์ กระดาษทราย กระดาษชำระ ฯลฯ

4.4 งานกระดาษ หมายถึง การนำกระดาษสี กระดาษหนังสือพิมพ์ กระดาษโฆษณา ลिनค้ำ มาทำให้เกิดเป็นชิ้นงานที่หลากหลาย ด้วยการ ฉีก ตัด ปะโดยมี ขั้นตอนการทำกิจกรรม 3 ขั้นตอน ดังนี้

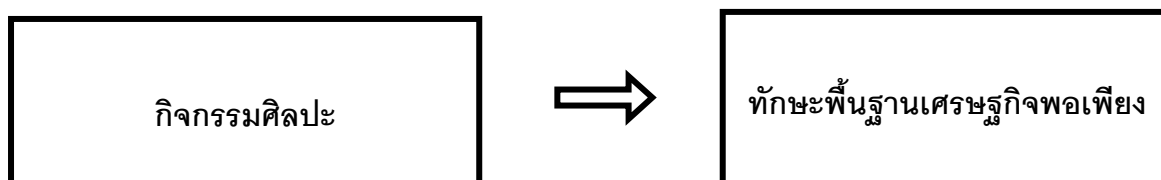
ขั้นที่ 1 ขั้นนำ หมายถึง การนำเสนอให้เด็กสนใจและอยากเรียนรู้โดยการเล่านิทาน ท่องคำคล้องจอง โดยกิจกรรมต้องสัมพันธ์กับเรื่องที่ได้ต้องการเรียนรู้และส่งเสริมความสนใจในการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นที่ 2 ดำเนินกิจกรรม หมายถึง การลงมือปฏิบัติตามขั้นตอน เด็กจะได้ลงมือปฏิบัติจริง จากทางสัมผัสของประสาททั้ง 5 โดยระหว่างการทำกิจกรรม ครูจะประเมินพฤติกรรมความสนใจใน

การทำกิจกรรมศิลปะของเด็ก ในการเลือกใช้วัสดุต่อการเรียนรู้ จนเกิดความชำนาญและแนะให้เด็กเลือกให้วัสดุอุปกรณ์ตามความเหมาะสม พอเพียง และมีเหตุผล ให้เด็กได้ลองคิดหาคำตอบและสนทนาโต้ตอบกับคุณครู เพื่อเป็นการเชื่อมโยงความคิดของเด็กจากการเรียนรู้ จากการทำกิจกรรมและสื่อสารออกมาอย่างมีความหมาย

ขั้นที่ 3 สรุป หมายถึง การให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมเป็นรายกลุ่ม ส่งตัวแทนมาแสดงบทบาทสมมติหรือสรุปจากการทำงานศิลปะ อยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิด

สมมุติฐานการวิจัย

เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ มีทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านความพอประมาณ ความประหยัด และเหตุผลในการทำกิจกรรมหลังการทดลองสูงกว่าก่อนทดลอง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.2 ความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.3 กรอบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.4 ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.5 ลักษณะเฉพาะของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.6 ทฤษฎีของเศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา
 - 1.7 การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับปฐมวัย
 - 1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย
 - 2.1 ความหมายของศิลปะ
 - 2.2 ความสำคัญของกิจกรรมศิลปะ
 - 2.3 พัฒนาการทางศิลปะของเด็กปฐมวัย
 - 2.4 แนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กปฐมวัย
 - 2.5 ลำดับขั้นตอนการสอนศิลปะเด็กปฐมวัย
 - 2.6 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์
 - 2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย

1. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

อำพล เสนาณรงค์. (2542) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การพยายามพึ่งตนเอง ช่วยตัวเองให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ให้พอมีพอกินโดยเฉพาะอาหารและที่อยู่อาศัยส่วนที่ไม่สามารถผลิตเองได้ ก็แลกเปลี่ยนหรือซื้อจากภายนอกบ้าง แต่ควรซื้อและใช้ของจากที่ผลิตได้ในท้องถิ่นหรือในประเทศมากที่สุด พยายามก่อกำหนดให้ให้น้อยที่สุดและควรมีชีวิต ความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย และพอใจในสิ่งที่ได้รับมาโดยชอบธรรมไม่ฟุ้งเฟ้อ เพื่อให้รายจ่ายไม่เกินรายรับ

สุเมธ ตันติเวชกุล (2543 : 286) หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเอง (Relative Self – Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ต้องตั้งตัวให้มีความพร้อมพอกินพอใช้ไม่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความสำเร็จแต่อย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะเศรษฐกิจสูงขึ้นไปตามลำดับต่อไป

1. เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ

2. เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลนั้น คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อนมีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพและที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใด

หอการค้า (2553: 24) พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานหลัก “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” แก่สำนักคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เมื่อ พ.ศ.2542 ซึ่งมีสาระสำคัญว่า

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ความพอเพียง หมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทนความเพียร มีสติ ปัญญาและความ

รอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2549 : 22) กล่าวถึง ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นหนึ่งในแนวพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ได้พระราชทานเป็น ปรัชญาในการดำรงชีวิต ที่ยึดหลัก ความพอเหมาะ พอดีมีเหตุผล และความไม่ประมาท ซึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือปฏิบัติด้วยพระองค์เองอย่างต่อเนื่องยาวนานทรงเห็นความสำคัญ ของความ “พออยู่พอกิน” ซึ่งมีผลต่อราษฎรและประเทศชาติ ที่สำคัญคือ เป็นแบบอย่างที่ดีให้คน ไทยดำเนินชีวิตบนทางสายกลาง มีความขยันหมั่นเพียรในการประกอบอาชีพที่พียงพอที่มีอยู่ให้เกิด ประโยชน์สูงสุด รู้จักประมาณตนและดำรงอยู่อย่างรู้จัก “คิด อยู่ ใช้ กิน อย่างพอเพียง”

อุดมพร อมรรธรรม (2549: 24 – 29) ได้กล่าวถึงบุคคล 4 ท่านที่เป็นผู้ระดับปราชญ์ ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้

1. สุเมธ ตันติเวชกุล ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง เศรษฐกิจ ที่อุ้มชูตัวเอง (Relative Self-Sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยต้องสร้างพื้นฐานทาง เศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน ให้มีความพอมีพอใช้ ไม่ใช่มุ่งหวังแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญยก เศรษฐกิจให้รวดเร็วเพียงอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพและฐานะที่เพียงพอที่จะพึ่งตนเอง ย่อมสามารถ สร้างความเจริญก้าวหน้าและฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงขึ้นตามลำดับ

2. นิธิ เอียวศรีวงศ์ ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การรวม เอาอุดมการณ์บางอย่าง โดยทัศนบางอย่างความสัมพันธ์บางอย่างและค่านิยมบางอย่าง รวมเข้า ด้วยกันจึงจะเป็นเศรษฐกิจพอเพียงที่แท้จริง ซึ่งเป็นส่วนที่เป็นวัฒนธรรมนั่นเอง ถ้าไม่เข้าใจเศรษฐกิจ พอเพียงตามความหมายเช่นนี้ เศรษฐกิจพอเพียงจะมีความเป็นไปได้แก่คนจำนวนน้อยเท่านั้น คือ เกษตรที่มีที่ดินเป็นของตนเองในปริมาณที่เพียงพอจะผลิตเพื่อพอบริโภคหรือทำรายได้สำหรับครัวเรือน เท่านั้น ฉะนั้นเศรษฐกิจพอเพียง คือ วัฒนธรรมไม่ใช่เทคนิคการเพาะปลูก หรือศีลธรรมความไม่ ละโมบและความประหยัดเท่านั้นที่เป็นส่วนที่ขาดไม่ได้ของเศรษฐกิจพอเพียง

3. ประเวศ วะสี ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง พอเพียง อย่างน้อย 7 ประการ คือ

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่รู้จักพอจะรักคนอื่น ไม่เป็นและจะชอบทำลายมาก

3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ยกชีพและ ทำมาหากินได้ เช่น การทำเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหารได้ทั้งสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน

4. ชุมชนเข้มแข็งเพียงพอ การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้เช่น ปัญหาสังคม ปัญหาความยากจน หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม

5. ปัญหาพอเพียง มีการเรียนรู้การอยู่ร่วมกันในการปฏิบัติ และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง

6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียงของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย มีความสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรมจึงจะมั่นคง

7. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่ขูดขาก เดียวจนเดียวรวบแบบกะทันหัน เดียวตงานไม่มีกินไม่มีใช้ มีความผันผวนที่เร็วเกิน ทำให้ส่งผลเสียต่อสุขภาพจิต เกิดความเครียด พิษรุนแรง ฆ่าตัวตาย ตัดยา เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจะทำให้มีสุขภาพจิตดี เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล คือความเป็นปกติและยั่งยืน ซึ่งเราเรียกว่าเศรษฐกิจพอเพียง

4. พระพรหมหาคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุต ตฺ) ปราชญ์แห่งพุทธธรรม ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ 2 ด้านคือ มองวัตถุประสงค์และมองแบบจิตวิสัย

1. มองอย่างวัตถุประสงค์ หมายถึง มองภายนอกคือต้องมีกินมีใช้มีปัจจัยเพียงพอหรือที่เรียกว่า พอสมควรกับอัตภาพ ซึ่งใกล้เคียงกับคำว่า พึ่งตนเอง ในทางเศรษฐกิจ

2. มองแบบจิตวิสัย หมายถึง การมองด้านจิตใจจิตในหรือภายใน คือคนจะมีความรู้สึกเพียงพอที่ไม่เท่ากัน บางคนมีเป็นล้านก็ไม่เพียงพอ บางคนมีน้อยก็เพียงพอทางด้านจิตใจ

ปรียานุช พิบูลสรารุช (2549: 10) ให้ความหมายหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวัง

ถวัลย์ มาศจรัส (2550: 38) ให้ความหมายหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และมีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

สมเด็จพระสังฆราช (2550: 12) ให้ความหมายปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง วิธีการดำเนินชีวิตอย่างไม่ประมาท โดยมีการประมาณตนเองและรู้จักพึ่งตนเอง โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาศึกษาพัฒนาต่อยอดให้เกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ และสามารถแก้ไขปัญหาให้กับตนเองให้มีความรู้ รู้จักใช้และรู้จักรักษาทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองและสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลต่อบุคคลในสังคม และในชุมชนทุกโอกาส

เสาวลักษณ์ มาพร (2551: 13) ให้ความหมาย ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง หลักทางการปฏิบัติตนและการดำเนินชีวิตอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ดังนี้

1. ปฏิบัติตนให้มีความพอประมาณ รู้จักการประมาณตน รู้จักศักยภาพของคนที่มีความอยู่
2. ปฏิบัติตนอย่างมีเหตุผล ปฏิบัติสิ่งต่าง ๆ บนพื้นฐานของความมีสติ ปัญญา ยึดทางสายกลางในการปฏิบัติ
3. มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ
4. มีความรอบรู้ในเรื่องที่เกี่ยวข้อง สามารถคิดวิเคราะห์และปฏิบัติด้วยความรอบคอบระมัดระวัง
5. ปฏิบัติตนและดำเนินวิถีชีวิตอย่างมีคุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ขยัน อดทน เพียรพยายาม แบ่งปัน มีสติ ปัญญา มีวินัย พึ่งตนเอง แบ่งปันเอื้ออาทร รับผิดชอบและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข

ธนิศา ลอยไพยม (2552: 12) ให้ความหมายหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง แนวทางการพัฒนาตามพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช เพื่อเป็นแนวทางนำความมั่นคงแบบยั่งยืนมาสู่สังคมไทย ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอเพียงทั้งทางด้านวัตถุและทางด้านจิตใจ ซึ่งต้องดำเนินชีวิตตามทางสายกลาง เพื่อให้เกิดความสมดุลมั่นคง และยั่งยืน เป็นสังคมแห่งการเกื้อกูล ไม่ประมาท โดยคำนึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ มีหลักแห่งคุณธรรมเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จ

จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปริยานุช พิบูลสรวุฑ (2553 : ง - ๑) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ปรัชญาที่ชี้แนวทางในการปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินในทางสายกลาง เพื่อให้ก้าวทันต่อยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงภายนอก และภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและ

ความระมัดระวัง อย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์ ความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก ได้เป็นอย่างดี

ธีรพงษ์ ตั้งธีระสุนันท์ (2553: 156) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงว่าไม่ได้หมายความว่า พอเพียงแล้วไม่ต้องมาสู้เงิน แต่หมายถึงใครก็ตามที่มาขอสินเชื่อ ต้องมีความรู้ความเข้าใจ ดูแลตนเองได้ สามารถนำเงินทุนที่ได้รับไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทำให้มีรายได้ จากการประกอบอาชีพ ไม่เป็นหนี้เป็นภาระของผู้อื่นและมีความภูมิใจในตนเอง

สรุปได้ว่า ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไม่ได้หมายถึง เรื่องของการเกษตรแต่เพียงอย่างเดียว แต่จริงแล้วอาจจะหมายถึง ทางออกของการแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจและสังคม ที่จะช่วยให้ประชาชนสามารถถึงตนเองได้ในระยะยาว ด้วยการมีงานทำ มีรายได้และสร้างรากฐานของชุมชนให้เข้มแข็ง โดยยึดหลักความพอเพียงตามแนวพระราชดำริ บนพื้นฐานของหลักการทฤษฎีใหม่ 3 ชั้น คือ

1. ความพอที่จะเลี้ยงตนเอง โดยยึดหลัก “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน”
2. รวมพลังกันเป็นกลุ่ม เพื่อทำการผลิตเอง และช่วยกันในกลุ่มให้มีรายได้ช่วยกันแก้ปัญหา ถ้าทำเช่นนี้ได้ จะทำให้ฐานของเศรษฐกิจแบบพอเพียงเข้มแข็ง และเติบโตได้อย่างมีเสถียรภาพมากขึ้น
3. สร้างเครือข่ายของกลุ่ม ประกอบอาชีพหลากหลาย ยืนอยู่บนพื้นฐานของความเมตตาเอื้อ อาทร และความสามัคคีของสมาชิกในกลุ่ม

1.2 ความเป็นมาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เริ่มจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้ทรงมีพระราชดำรัส แก่ผู้เข้าเฝ้าถวายพระพรชัยมงคล เนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนพรรษาในปี 2517 เกี่ยวกับการพออยู่พอกิน ซึ่งเกี่ยวข้องกับ เศรษฐกิจพอเพียง มีความดังนี้

“คนอื่น จะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งทันสมัยใหม่ แต่เราพออยู่พอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐาน ที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน ไม่ใช่ว่าจะรุ่งเรื่องอย่างฉลาด แต่ว่าความพออยู่พอกิน มีความสงบเปรียบเทียบกับประเทศอื่น ๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็ยอดยิ่งแต่ว่ามีความพออยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักษาความพออยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้ ประเทศต่างๆ ในโลกนี้กำลังตกกำลังแย่ กำลังยุ่ง เพราะแสวงหา

ความยิ่งยวด ทั้งในอำนาจ ทั้งในความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ ทางอุตสาหกรรม ทางสิทธิ ฉะนั้นทุกท่าน ซึ่งถือว่ามีคนมีความคิด และมีอิทธิพล มีความกลัว จะทำให้ผู้อื่น มีความคิดเหมือนกัน ช่วยรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขออย่าพระบรมราชโองการเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง”

พระราชดำรัสที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

“...เศรษฐกิจศาสตร์เป็นวิชาของเศรษฐกิจการที่ต้องใช้รถไถต้องไปซื้อเราต้องใช้ต้องหาเงินมาสำหรับซื้อน้ำมันสำหรับรถไถเวลาเราต้องยิงซ่อมแซมแต่เวลาใช้นั้นเราก็ต้องป้อนน้ำมันให้เป็นอาหารเสร็จแล้วมันคายคว้นคว้นเราสูดเข้าไปแล้วก็ปวดหัวส่วนควายเวลาเราใช้เราก็ต้องป้อนอาหารต้องให้หญ้าให้อาหารมันกินแต่ว่ามันคายออกมา ที่มันคายออกมาก็เป็นปุ๋ยแล้วก็ใช้ได้สำหรับให้ที่ดินของเราไม่เสีย...”

พระราชดำรัสเนื่องในพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 9 พฤษภาคม 2529

“...เราไม่เป็นประเทศร่ำรวยเรามีพอสมควร พออยู่ได้แต่ไม่เป็นประเทศที่ก้าวหน้าอย่างมากเราไม่อยากจะประเทศก้าวหน้าอย่างมากเพราะถ้าเราเป็นประเทศก้าวหน้าอย่างมากที่สุดก็จะมีแต่ถอยกลับประเทศเหล่านั้นที่เป็นประเทศอุตสาหกรรมก้าวหน้าจะมีแต่ถอยหลังและถอยหลังอย่างน่ากลัวแต่ถ้าเรามีการบริหารแบบเรียกว่าแบบคนจน แบบที่ไม่ติดกับตำรามากเกินไปทำอย่างมีสามัคคีนี้แหละคือเมตตา กัน จะอยู่ได้ตลอดไป...”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2534

“...ตามปกติคนเราชอบดูสถานการณ์ในทางดีที่เขาเรียกว่าเล็งผลเลิศก็เห็นว่าประเทศไทยเรานี้ก้าวหน้าด้านการเงินการอุตสาหกรรมการค้าดี มีกำไรอีกทางหนึ่งก็ต้องบอกว่าเรากำลังเสื่อมลงไปส่วนใหญ่ ทฤษฎีที่ว่าถ้ามีเงินเท่านั้นที่มีการกู้เท่านั้นๆ หมายความว่าเศรษฐกิจก้าวหน้าแล้วก็ประเทศก็เจริญมีหวังว่าจะเป็นมหาอำนาจ ขอโทษเลยต้องเตือนเขาว่าจริงตัวเลขดีแต่ถ้าเราไม่ระมัดระวังในความต้องการพื้นฐานของประชาชนนั้นไม่มีทาง...”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2536

“...เดี๋ยวนี้ประเทศไทยก็ยังอยู่ดีพอสมควรใช้คำว่า พอสมควร เพราะเดี๋ยวมีคนเห็นว่ามีคนจน คนเดือดร้อนจำนวนมากพอสมควรแต่ใช้คำว่า พอสมควรนี้ หมายความว่าตามอัตภาพ...”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2539

“...ที่เป็นห่วงนั้นเพราะแม้ในเวลา 2 ปีที่เป็นปีกาญจนาภิเษกก็ได้เห็นสิ่งที่ทำให้เห็นได้ว่าประชาชนยังมีความเดือดร้อนมากและมีสิ่งที่จะต้องแก้ไขและดำเนินการต่อไปทุกด้านมีภัยจากธรรมชาติกระหน่ำภัยธรรมชาติที่เราคงสามารถที่จะบรรเทาได้หรือแก้ไขได้เพียงแต่ว่าต้องใช้เวลาพอใช้มีภัยที่มาจากจิตใจของคนซึ่งก็แก้ไขได้เหมือนกันแต่ว่ายากกว่าภัยธรรมชาติธรรมชาตินั้นเป็นสิ่งนอกกายเราแต่นิสัยใจคอของคนเป็นสิ่งที่อยู่ข้างในอันนี้ก็เป็นข้อหนึ่งที่ยากให้จัดการให้มีความเรียบร้อยแต่ก็ไม่หมดหวัง...”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2539

“...การจะเป็นเช่นนั้นไม่สำคัญสำคัญอยู่ที่เรามีเศรษฐกิจแบบพอมีพอกินแบบพอมีพอกินนั้น หมายความว่าอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตนเองความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกคนครบครันจะต้องผลิตอาหารของตัวเองจะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควรบางสิ่งบางอย่างผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก...”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2539

“...เมื่อปี 2517 วันนั้นได้พูดถึงว่า เราควรปฏิบัติให้พอมีพอกิน พอมีพอกินนี้ก็แปลว่าเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง ถ้าแต่ละคนมีพอมีพอกิน ก็ใช้ได้ยิ่งถ้าทั้งประเทศพอมีพอกินก็ยิ่งดีและประเทศไทยเวลานั้นก็เริ่มจะเป็นไม่พอมีพอกิน บางคนก็มีมากบางคนก็ไม่มีเลย...”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2541

“...พอเพียงมีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีกคือคำว่าพอ ก็พอเพียงนี้ก็พอแค่นั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อยเมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อยถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรงไม่โลภอย่างมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมีมากอาจจะมีของหรูหราก็ได้แต่ต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น...”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม 2541

“...ไฟดับถ้ามีความจำเป็นหากมีเศรษฐกิจพอเพียงแบบไม่เต็มที่เรามีเครื่องปั่นไฟก็ใช้ปั่นไฟหรือถ้าขั้นโบราณกว่า มีตักจุดเทียนคือมีทางที่จะแก้ปัญหาเสมอฉะนั้นเศรษฐกิจพอเพียงก็มีเป็นขั้นๆแต่จะบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ให้พอเพียงเฉพาะตัวเองร้อยเปอร์เซ็นต์นี้เป็นสิ่งทำไม่ได้จะต้องมี

การแลกเปลี่ยน ต้องมีการช่วยกันถ้ามีการช่วยกัน แลกเปลี่ยนกันก็ไม่ใช่พอเพียงแล้ว แต่ว่าพอเพียงในทฤษฎีในหลวงนี่คือให้สามารถที่จะดำเนินงานได้...”

พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 23 ธันวาคม 2542

“...โครงการต่างๆหรือเศรษฐกิจที่ใหญ่ ต้องมีความสอดคล้องกันดีที่ไม่ใช่เหมือนทฤษฎีใหม่ที่ใช้ที่ดินเพียง 15 ไร่ และสามารถที่จะปลูกข้าวพอกิน กิจกรรมนี้ใหญ่กว่าแต่ก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน คนไม่เข้าใจว่ากิจกรรมใหญ่ๆเหมือนสร้างเขื่อนป่าสักก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกันเขานึกว่าเป็นเศรษฐกิจสมัยใหม่ เป็นเศรษฐกิจที่ห่างไกลจากเศรษฐกิจพอเพียงแต่ที่จริงแล้วเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน...”พระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 23 ธันวาคม 2542

“...ฉันพูดเศรษฐกิจพอเพียงความหมายคือทำอะไรให้เหมาะสมกับฐานะของตัวเองคือทำจากรายได้ 200-300 บาท ขึ้นไปเป็นสองหมื่นสามหมื่นบาทคนชอบเอาคำพูดของฉัน เศรษฐกิจพอเพียงไปพูดกันเลอะเทอะ เศรษฐกิจพอเพียงคือทำเป็น Self-Sufficiency มันไม่ใช่ความหมายไม่ใช่แบบที่ฉันคิดที่ฉันคิดคือเป็น Self-Sufficiency of Economy เช่น ถ้าเขาต้องการดูทีวีก็ควรให้เขามีดูไม่ใช่ไปจำกัดเขาไม่ให้ซื้อทีวีดูเขาต้องการดูเพื่อความสนุกสนาน ในหมู่บ้านไกลๆที่ฉันไปเขามีทีวีดูแต่ใช้แบตเตอรี่ เขาไม่มีไฟฟ้า แต่ถ้า Sufficiency นั้นมีทีวีเขาฟุ่มเฟือย เปรียบเสมือนคนไม่มีสตางค์ไปตัดสุทไธสและยังใส่เนคไทเวอร์ซาเซ อันนี้ก็เกินไป...”

พระตำหนักเปี่ยมสุขวังไกลกังวล 17 มกราคม 2544

ประเทศไทยกับเศรษฐกิจพอเพียง เศรษฐกิจพอเพียง มุ่งเน้นให้ผู้ผลิตหรือผู้บริโภคพยายามเริ่มต้นผลิต หรือบริโภคภายใต้ขอบเขต ข้อจำกัดของรายได้หรือทรัพยากรที่มีอยู่ไปก่อน ซึ่งก็คือ หลักในการลดการพึ่งพาเพิ่มขีดความสามารถในการควบคุมการผลิตได้ด้วยตนเองและลดภาวะการเสี่ยงจากการไม่สามารถควบคุมระบบตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพเศรษฐกิจพอเพียงมิใช่หมายความถึงการกระเปียดกระเสียนจนเกินสมควรหากแต่อาจฟุ่มเฟือยได้เป็นครั้งคราวตามอัธยาศัยแต่คนส่วนใหญ่ของประเทศมักใช้จ่ายเกินตัว เกินฐานะที่หามาได้

เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปสู่เป้าหมายของการสร้างความมั่นคงในทางเศรษฐกิจได้ เช่นโดยพื้นฐานแล้วประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมเศรษฐกิจของประเทศจึงควรเน้นที่เศรษฐกิจการเกษตรเน้นความมั่นคงทางอาหารเป็นการสร้างความมั่นคงให้เป็นระบบเศรษฐกิจในระดับหนึ่งจึงเป็นระบบเศรษฐกิจที่ช่วยลดความเสี่ยงหรือความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจในระยะยาวได้

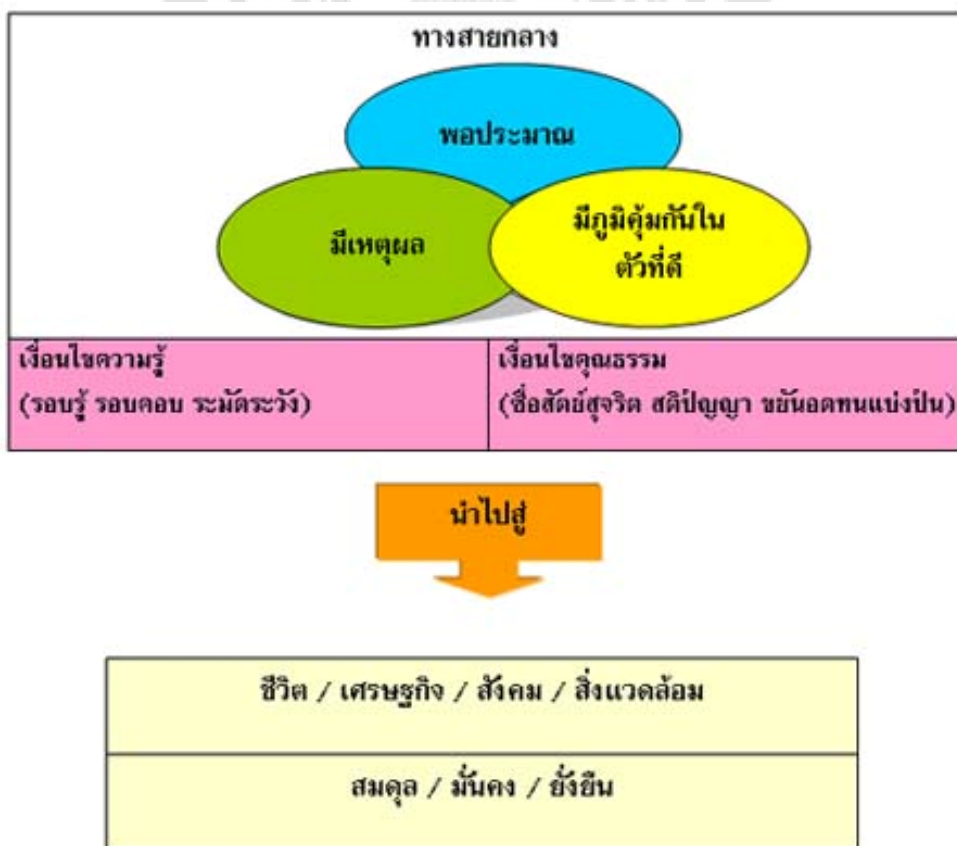
เศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้ได้ในทุกระดับทุกสาขา ทุกภาคของเศรษฐกิจไม่จำเป็นจะต้องจำกัดเฉพาะแต่ภาคการเกษตรหรือภาคชนบท แม้แต่ภาคการเงิน ภาคอสังหาริมทรัพย์

และการค้าการลงทุนระหว่างประเทศโดยมีหลักการที่คล้ายคลึงกันคือเน้นการเลือกปฏิบัติอย่างพอประมาณ มีเหตุมีผลและสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ตนเองและสังคม

สรุปได้ว่า พระราชดำรัสพระองค์ตรัสเพื่อประชาชน ให้ประชาชนพึ่งตนเอง ยึดทางสายกลางไม่ยึดวัตถุนิยม อยู่กันตามฐานะ ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต รู้จักประมาณในการบริโภคไม่โลภ ไม่เบียดเบียนผู้อื่น รู้จักผลิตใช้เอง มีจิตใจที่อดทนเข้มแข็งพอสมควร

1.3 กรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2548 : 12-14) กล่าวถึง การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบ และคุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจและการกระทำ

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติ เพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นบันได

3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะ พร้อมๆ กัน ดังนี้

ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

ความพอประมาณคือการปฏิบัติในทางสายกลางก็คือมีความพอดีพอเหมาะไม่ตึงเกินไปและไม่หย่อนเกินไปไม่เร็วเกินไปและไม่ช้าเกินไปความพอดีพอเหมาะย่อมขึ้นอยู่กับเงื่อนไขขององค์ประกอบต่างๆที่แปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลาเป็นพลวัต (dynamic) ไม่ใช่สิ่งที่ยึดนิ่งตายตัว (static) เพราะเมื่อองค์ประกอบต่างๆเปลี่ยนแปลงไป (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง 2549: 13) สิ่งที่เป็นความพอดีพอเหมาะภายใต้เงื่อนไขของเวลาและสถานที่หนึ่งก็อาจกลายเป็นสิ่งที่ไม่พอดีพอเหมาะภายใต้เงื่อนไขขององค์ประกอบในอีกเวลาและสถานที่หนึ่งก็ได้ สุนัย เศรษฐบุญสร้าง (2550: 12) คำแปลในภาษาอังกฤษของความพอประมาณนี้จะตรงกับคำว่า Moderation พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2550: 39) การพัฒนาให้ “ดำเนินไปในทางสายกลาง” สามารถใช้กับการปฏิบัติในทุกระดับตั้งแต่ปัจเจกบุคคลไปจนถึงระดับประเทศชาติโดยมีนัยยะที่สะท้อนถึงมิติของการยกระดับไปสู่ความเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไปภายใต้พลวัตทางวัฒนธรรมที่เลือนไหลเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นเป็นตอนแฝงอยู่ไม่ใช่หมายถึงการหยุดนิ่งล้าหลังในขณะที่โลกกำลังพัฒนาเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

ความมีเหตุผล หมายถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆอย่างรอบคอบ คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2549: 13) การจะสามารถเข้าถึงความพอเพียงได้นั้นต้องอาศัย “การประมาณอย่างมีเหตุมีผล” และอย่างเป็นวิทยาศาสตร์เพื่อให้เกิดความพอดีพอเหมาะในการประพฤติปฏิบัติต่างๆโดยถ้าหากสามารถสร้าง “เหตุ” ได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง “ผล” แห่งความเจริญงอกงามก็จะเกิดตามมาในสัดส่วนที่สัมพันธ์พอดีกับ “เหตุ” นั้นๆเสมอ สุนัย เศรษฐบุญสร้าง (2550: 14) จะตรงกับคำแปลในภาษาอังกฤษว่า Cause and Effect พิพัฒน์ ยอดพฤติการ (2550: 14) ซึ่งเป็นการพิจารณาเลือกเส้นทางของการดำเนินงานโดยคำนึงถึงเหตุและ

ปัจจัยทั้งหมดส่งผลเป็นการกระทำที่ถูกต้องดังตามหลักของเหตุและผลมากกว่าคำว่า Reasonableness ซึ่งหมายถึงการมีเหตุผลที่เหมาะสมต่อการกระทำใดๆ

การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองหมายถึงการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกลคำแปลในภาษาอังกฤษของการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองนี้จะตรงกับคำว่า Self-Immunity พัพฒน์ ยอดพฤติการณ์ (2550: 14)

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้ เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วยมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิตไม่โลภ ไม่ตระหนี่

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

สรุปได้ว่า หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำรงชีวิตของบุคคลไปจนถึงแนวทางการดำเนินงานต่างๆ ขององค์กรทุกระดับ โดยมีแนวปฏิบัติที่เป็นหลักสำคัญคือการยึดทางสายกลาง ซึ่งประกอบด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง สำหรับการสร้างภูมิคุ้มกันนั้นต้องอาศัยความรู้ และรอบคอบในการดำเนินงานทุกขั้นตอน รวมทั้งการเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจให้มีสำนึกในคุณธรรม

1.4 ความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (2543: 11-12) กล่าวถึงความสำคัญของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และแนวทางปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง “ความพอเพียง” หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรู้ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนดำเนินการทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีสำนึกในคุณธรรม ความ

ชื่อเสียงสุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม มีความพากเพียร อดทน “เกษตรทฤษฎีใหม่” เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการปฏิบัติแนว “เศรษฐกิจพอเพียง” แต่ยังมีส่วนอื่น ๆ อีกมาก

ลิปพนนท์ เกตุทัต (2543: 2 – 3) กล่าวถึงการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นปรัชญานำทางในการนำไปสู่สังคมไทยที่พึงประสงค์ คือเป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง มีคุณภาพทั้ง 3 ด้านได้แก่ สังคมคุณภาพ สังคมแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ สังคมสมานฉันท์ และเอื้ออาทรตามกรอบวิสัยทัศน์ และทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549) นั้นมีหลักปฏิบัติคือ ยึดทางสายกลาง คือการรู้จักพอประมาณ การมีภูมิคุ้มกันที่ดีและการรู้เท่าทันโลก

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (2543: 18) ได้กล่าวถึงการจัดทำแผนแม่บท เพื่อดำเนินงานให้สอดคล้องกับการปฏิรูปการจัดการศึกษาคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ว่ายึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดปรัชญาหลักโดยคำนึงถึงประเด็นดังต่อไปนี้

1. การดำเนินการทางสายกลางที่อยู่บนพื้นฐานความพอดี เน้นการพึ่งตนเอง ขณะเดียวกันให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์
2. ความพอเพียงที่เน้นการผลิตและการบริโภคอยู่บนความพอประมาณมีเหตุผล
3. ความสมดุลและการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาอย่างมีองค์รวม มีความสมดุลระหว่างกระแสการแข่งขันจากโลกโลกาภิวัตน์ และกระแสท้องถิ่นนิยม มีความหลากหลายในโครงสร้างการผลิต มีการใช้ทุนที่มีอยู่ในสังคมให้มีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตที่ดีงาม
4. การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ในการเตรียมความพร้อม รู้เท่าทันต่อผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ มีความยืดหยุ่นในการปรับตัว มีความตัดสินใจอย่างมีเหตุผล มีความเข้มแข็งมั่นคงและยั่งยืน
5. การเสริมสร้างจิตใจคนและพัฒนาคนในชาติให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีความรับผิดชอบชื่อเสียงสุจริต มีสติปัญญา มีความเพียร อดทน และรอบคอบ

สรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญในเรื่องของการศึกษาเป็นอย่างมาก สามารถนำมาปรับใช้ในแผนการจัดการเรียนทุกระดับชั้นเรียน รวมถึงการศึกษาระดับมัธยมศึกษา นำมาสอนในเรื่องของการมีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์ ฯลฯ ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการจัดการเรียนรู้

1.5 ลักษณะเฉพาะของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนมิได้มุ่งเน้นเฉพาะแต่เพียงภาคการเกษตรเท่านั้นแต่ยังครอบคลุมถึงการดำเนินชีวิตการประกอบกิจการของภาคธุรกิจการค้าระหว่างประเทศหรือแม้แต่การดำเนินการของภาครัฐเพื่อที่จะสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้แก่ประเทศไทยได้ ลักษณะที่สำคัญดังนี้

1 ใช้ทางสายกลาง

โดยการเน้นการดำเนินชีวิตหรือการดำเนินงานในลักษณะไม่เร่งรัดหรือแข็งข้านจนเกินไป มีความพอดีโดยถ้าเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับบุคคลจะคำนึงถึงความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อนกำหนดความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะตามอัตภาพไม่หลงใหลกระแสวัตถุนิยมมีอิสรภาพเสรีภาพที่จะไม่พันธนาการอยู่กับสิ่งใดเป็นการสร้างพื้นฐานความมั่นคงในการดำรงชีวิตทำให้สามารถพึ่งพาตนเองได้และถ้าเป็นเศรษฐกิจพอเพียงระดับประเทศจะคำนึงถึงความสามารถของชุมชนเมืองภูมิภาคประเทศในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดเพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ โดยพยายามหลีกเลี่ยงที่จะต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ ทองทิพ ภาววิริยะพันธุ์ (2550: 12)

2 ให้ความสำคัญกับการพอประมาณ

โดยยึดหลักความมีเหตุผลดังนั้นการตัดสินใจในเรื่องต่างๆควรใช้เหตุผลและตั้งอยู่บนพื้นฐานของความไม่ประมาทใช้สติปัญญาในการพิจารณาเรื่องราวต่างๆไม่หลงไปกับกระแสวัตถุนิยมซึ่งจะนำไปสู่การใช้จ่ายเกินตัวหรือการใช้จ่ายอย่างไม่คุ้มค่าและขาดประสิทธิภาพ ทองทิพ ภาววิริยะพันธุ์ (2550: 12)

3 ให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ

ให้มีความพอเพียงทั้งในด้านวัตถุและด้านจิตใจเป็นการสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับจริยธรรม คุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตของคนในประเทศให้รู้จักคำว่า “พอ” เพื่อจำกัดความโลภให้น้อยลงจะได้มีความสุขทั้งทางกายและทางใจไม่เบียดเบียนผู้อื่นไม่ก่อความวุ่นวายให้แก่สังคมส่วนรวม ทองทิพ ภาววิริยะพันธุ์ (2550: 12) จากคุณลักษณะดังกล่าวจะเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงมีวัตถุประสงค์ต้องการให้มนุษย์รู้จักการพึ่งพาตนเองให้มากที่สุดรู้จักความพอเพียงรู้จักการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านต่างๆดังนี้

1) **ด้านจิตใจ** ยึดหลัก “ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน” โดยมีจิตสำนึกที่ดีต่อตนเองและประเทศชาติมีเมตตาเอื้ออาทรประนีประนอมเห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้งรู้จักสามัคคี

2) **ด้านสังคม** โดยให้แต่ละกลุ่มชุมชนช่วยเหลือเกื้อกูลกันมีการเชื่อมโยงให้เป็นเครือข่ายชุมชนที่เข้มแข็งเพื่อให้มีการกระจายรายได้ที่ดีขึ้นมีการแก้ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในทุกๆด้าน อันจะทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของประเทศเติบโตอย่างมีเสถียรภาพและมีความมั่นคง

3) **ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** คำนึงถึงการใช้และการจัดการทรัพยากรอย่างชาญฉลาดพร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่าโดยยึดหลักการของความยั่งยืน

4) **ด้านเทคโนโลยี** ควรมีการผสมผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่กับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อจะได้นำมาใช้เป็นเทคโนโลยีในการประกอบธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและสภาพแวดล้อมของประเทศ

5) **ด้านเศรษฐกิจ** ควรให้ความสำคัญแก่การประหยัดต้นทุนค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นทุกด้านลดการฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อโดยยึดหลักพออยู่พอกินพอใช้เพื่อหลีกเลี่ยงการก่อหนี้ที่ไม่มีผลตอบแทนที่คุ้มค่าและพยายามลดความเสี่ยงในด้านต่างๆ

1.6 ทฤษฎีของเศรษฐกิจพอเพียงกับการศึกษา

สุวัฒน์ วิวัฒน์านนท์ (2550: 55 – 56) กล่าวว่า การจัดการศึกษาพอเพียง มีแนวดังนี้

1. การส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความคิด มีปัญญา มีวิถีคิด รู้จริง รู้แจ้ง รู้ตลอด รู้ทัน ตามความเป็นจริง รู้จักวิเคราะห์ บูรณาการองค์ความรู้ ค้นพบทางเลือก เพื่อประยุกต์สู่การปฏิบัติ เกิดทักษะการนำไปใช้ในการดำรงชีวิตที่เหมาะสม

2. ส่งเสริมให้บุคคลมีจริยธรรม เข้าใจในคุณธรรม ค่านิยม มีเจตคติที่ดีงาม มีทักษะในการคิดอย่างมีเหตุผล เชิงจริยธรรม และคุณธรรม ดำรงชีวิตอยู่บนพื้นฐานความซื่อสัตย์สุจริต มีวินัย ใจจริง ขยันหมั่นเพียร อดออม อดกลั้น เสียสละเพื่อประโยชน์ส่วนตน เพื่อสังคมส่วนรวม

3. ส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ ความเข้าใจ มีทักษะในการแก้ปัญหาอย่างมีระบบพึ่งตนเองได้ พัฒนาคุณภาพชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพสังคมและยุคสมัย

นภัสวรรณ ชื่นฤาดี (2550: 88 – 90) กล่าวว่า การพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัย พบว่า สาระการเรียนรู้ที่เกิดจากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง สร้างพื้นฐานคุณลักษณะ 3 ด้าน

1. ด้านบริโภครด้วยปัญญา สร้างคุณค่าและคุณประโยชน์ให้กับตนเองในการเลือกบริโภคสิ่งต่าง ๆ

2. ด้านการพึ่งตนเอง มีการรับผิดชอบในหน้าที่ และให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน การทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง และช่วยเหลือผู้อื่น

3. ด้านการประหยัด เด็กมีความระมัดระวังในการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม กระบวนการคิด พิจารณา ไตร่ตรอง เก็บข้อมูลอย่างมีเหตุผล

ทีศนา แชมมณี (2550: 15 – 22) กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงมีแนวทางปฏิบัติที่ยึดทางสายกลาง ดังนี้

1. การบริโภคด้วยปัญญา ได้แก่ การมีเหตุผลในการเลือกใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า เลือกกิน เลือกใช้ เลือกของเล่นที่ผลิตด้วยตนเอง หมายถึงสิ่งที่ตนเองผลิต หรือสิ่งของที่ผลิตในประเทศ

2. การพึ่งพาตนเองได้แก่ การรู้จักช่วยเหลือตนเอง มีความรอบคอบในการปฏิบัติงานต่างๆ ด้วยตนเอง มีความรู้ที่นำมาใช้และพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้

2.1 การพึ่งพาตนเองเป็นสภาวะ หมายถึง ความสามารถของคนที่ จะช่วยเหลือตนเองให้มากที่สุด โดยไม่เป็นภาระคนอื่นมากเกินไป มีความสมดุล ความพอดีในชีวิต เป็นสภาวะทางจิตที่เป็นอิสระ มีสิ่งจำเป็นอันเป็นปัจจัยที่พอเพียง เป็นความพร้อมของชีวิตทั้งร่างกาย และจิตใจ

2.2 การพึ่งพาตนเอง หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมเราไม่ได้ปฏิเสธเทคโนโลยีสมัยใหม่ ถ้าสิ่งนั้นสนับสนุนให้เราใช้เวลาที่พอที่จะเริ่มสร้างสิ่งที่เราทำด้วยความ ยากลำบาก ให้มันง่ายขึ้น ฉะนั้น เราจะใช้เทคโนโลยีเพื่อสร้างสิ่งที่เอื้อต่อการพึ่งตนเองแล้ว ก็เป็น เรื่องที่ถูกต้อง แต่ถ้าใช้เทคโนโลยีเพื่ออำนวยความสะดวก จนทำให้เราพึ่งตนเองไม่ได้ก็ไม่ถูกต้อง

2.3 การพึ่งตนเอง หมายถึง การมีสติการและความมั่นคงให้กับชีวิตของ ตนเองในปัจจุบันจนถึงอนาคต เราไม่ต้องเรียกร้องให้ใครมาช่วยเหลือ สามารถพึ่งพาตนเองได้ใน โอกาสต่างๆ

2.4 การพึ่งตนเองเป็นการจัดชีวิตให้สัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ อย่างเหมาะสมต่อ ตนเอง สังคม และธรรมชาติรอบตัว

3. การประหยัด ได้แก่ การมีความพอประมาณในการใช้ดำเนินชีวิต ใช้จ่าย ทรัพยากรตามความจำเป็นขั้นพื้นฐานของครอบครัว รู้จักรักษาสมบัติ ของตนเองและส่วนรวม

สรุปได้ว่า การจัดการศึกษาที่สมบูรณและเกิดความสมดุลต้องบูรณาการ เศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับหลักสูตร เพื่อเป็นแนวทางในการปลูกฝัง คุณลักษณะพื้นฐานของเศรษฐกิจ พอเพียงให้กับเด็กปฐมวัย เพื่อเด็กเหล่านั้นจะได้มีความรู้ มีความคิด รู้จักแก้ปัญหาอย่างมีคุณธรรมทั้ง ตนเองได้ มีชีวิตอยู่บนพื้นฐานของการอดออมขยันหมั่นเพียร มีความรู้และมีทักษะในการแก้ปัญหา อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตามยุคสมัยที่ต้งาม และเป็นพื้นฐานให้เติบโต เป็นมนุษย์ที่สมบูรณอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุข

1.7 การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับปฐมวัย

ทิศนา แคมมณี (2550: 15 – 22) การประยุกต์ใช้กับการศึกษา ด้านจุดมุ่งหมายของการศึกษา ส่งเสริมให้พึ่งตนเอง ในการดำรงชีวิตอย่างอิสระ แสวงหาความรู้และศึกษาข้อมูล เพื่อสามารถใช้ในการทำงานและแก้ปัญหา ส่งผลในการดำรงชีวิตต่อไป ด้านการพัฒนาการศึกษา เศรษฐกิจพอเพียง ช่วยให้ดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเหมาะสม การศึกษาช่วยในเรื่องของสติปัญญาของบุคคลให้สามารถพึ่งตนเองได้ แก้ปัญหาต่างๆ โดยการบูรณาการความรู้ และทักษะให้เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ด้านการสอน จัดการเรียนการสอนให้สามารถพึ่งตนเองได้เป็นสำคัญ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษามีบทบาทที่สำคัญ คือ จัดขบวนการเรียนการสอนได้ การพึ่งตนเอง เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จัดการเรียนรู้ทางด้านทฤษฎี ควบคู่กับการปฏิบัติ ส่งเสริมการนำความรู้ไปใช้ให้ผู้เรียนเกิดทักษะความชำนาญในการใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์การจัดการเรียนรู้ในระดับปฐมวัย

1. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน คำนี้ถึงสภาพชุมชน เศรษฐกิจ สภาพแวดล้อม สังคม ศาสนา วัฒนธรรม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

2. การมีส่วนร่วมของเด็ก ผู้ปกครอง และชุมชน กิจกรรมการเรียนรู้ครูมีบทบาท อำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรม ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษา แนะนำแนวทางปฏิบัติและประเมินผล

3. ความสอดคล้องของกิจกรรมและหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่วางแผนโดยวิเคราะห์มาตรฐาน คุณลักษณะอันพึงประสงค์ สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง มีวิธีการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้เด็กลงมือปฏิบัติเพื่อส่งเสริมพัฒนาการ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา โดยผ่านกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม มีร่องรอยหลักฐานการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนาเด็ก

4. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง คือการปลูกฝังวิถีคิด ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตในชีวิตประจำวัน

5. บูรณาการทักษะทางวิชาการลงในกิจกรรมการเรียนรู้ ผสมผสานทักษะทางวิชาการด้านต่างๆ อย่างกลมกลืน ให้สอดคล้องกับกิจกรรมหลัก 6 กิจกรรม

6. ใช้วัสดุในท้องถิ่นให้เหมาะสมและเกิดประโยชน์กับการทำกิจกรรม โดยการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ในการจัดกิจกรรมที่มีคุณลักษณะดังนี้ ความปลอดภัย ขนาด รูปทรง ความเหมาะสมกับเด็กปฐมวัย ยากง่าย ประหยัด นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ง่าย ใช้ได้หลายกิจกรรม คุ่มค่า สะดวก ดึงดูดความสนใจของเด็กปฐมวัย

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในระดับปฐมวัย พอสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ต้องให้สอดคล้องกับกิจกรรมหลัก 6 ประการ บูรณาการทางเศรษฐกิจพอเพียง ให้เด็กได้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครู ผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วมในการสนับสนุน แนะนำ ให้คำปรึกษา ส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยรู้จักแก้ปัญหา และสามารถนำความรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติจริงไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข และคุ้มค่าจากการศึกษา โดยลงมือปฏิบัติจริง จนเกิดทักษะและความชำนาญ ตามวัยที่เหมาะสม

1.8 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

นันทา ชุตติแพทยวิภา (2547: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องของผลการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพระมารดาพิชญานุกเคราะห์ เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นุชจรรย์ ม่วงอยู่ (2550: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการจัดประสบการณ์แบบโครงการเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงในเด็กปฐมวัย อายุระหว่าง 5- 6 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 3 ปีการศึกษา 2550 ภาคเรียนที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยก่อนการจัดประสบการณ์และหลังการจัดประสบการณ์แบบโครงการมีคุณลักษณะตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเด็กปฐมวัยมีคุณลักษณะตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงด้านจิตใจ ด้านสังคม ด้านอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ด้านความรู้และเทคโนโลยี หลังจัดประสบการณ์สูงกว่าก่อนการจัดประสบการณ์

บุษยา อินทร์งาม (2552: บทคัดย่อ) เปรียบเทียบการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงก่อนการทดลองและหลังการทดลองของเด็กปฐมวัยอายุระหว่าง 5 – 6 ปี ที่กำลังผลการวิจัยพบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียงมีความคิดเชิงเหตุผลหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมศิลปะ

2.1 ความหมายของศิลปะ

กูด (ศรีแพร จันทราภิรมณ์ . 2550: 28; อ้างอิงจาก Good. 1973: 38) กล่าวถึง ศิลปะ ว่าเป็นกิจกรรมที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อ ส่งเสริมให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจ และการมีทักษะ เพื่อสร้างเป็นผลงาน

ปีเตอร์สัน (Peterson. 1958: 101) กล่าวว่า ศิลปะเป็นแนวทางหนึ่งในการแสดงออกของเด็ก ซึ่งเด็กต้องการโอกาสที่จะแสดงออก อีกทั้ง ยังสามารถถ่ายทอดความรู้ ความรู้สึกและ ความเข้าใจรวมทั้ง บุคลิกภาพและความอิสระของเด็กออกมาได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดจาก ประสบการณ์และจินตนาการของเด็กแต่ละคนนั่นเอง

กมล เวียสุวรรณ (2541: 14) กล่าวถึงศิลปะว่า เป็นกิจกรรมที่มนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์ แสดงออกจากความรู้สึกนึกคิด และอารมณ์จากมโนภาพที่ได้จากความจริงหรือจินตนาการที่คิดเพื่อ ผันขึ้น โดยใช้ศิลปะเป็นสื่อกลางให้ผู้อื่นสามารถเข้าใจอุดมการณ์นั้น งานศิลปะที่มีคุณค่าจึงสร้างสรรค์ ขึ้น จากการแก้ปัญหาที่ต้องใช้ปัญญาอันสูงส่งจนมีความเชื่อกันว่า มนุษย์เท่านั้นเป็นผู้มีสติปัญญา จนถึงขั้นที่สามารถจะแก้ปัญหาสร้างสรรค์งานศิลปะได้ ทั้งนี้เพราะว่ามนุษย์สามารถปรับปรุงเพื่อ แก้ปัญหาในด้านต่างๆ เช่น การใช้วัสดุ และเครื่องมือ การสร้างสรรค์ให้มีคุณค่าทางความงาม

มานพ ถนอมศรี (2546: 14) กล่าวว่า ศิลปะเป็นผลงานสร้างสรรค์จากภูมิปัญญาของ มนุษย์ที่ถ่ายทอดออกมาผ่านสื่อ เทคนิควิธีการต่างๆ มีหลากหลายรูปแบบและผลงานที่จะได้รับการยก ย่องว่าเป็นศิลปะนั้น ต้องมีคุณค่าต่อจิตใจ หรือก่อให้เกิดการสะท้อนอารมณ์

จิราภรณ์ สองแสง (2549: 45) กล่าวว่า ศิลปะสำหรับเด็ก หมายถึง การแสดงออกการ สื่อสาร การถ่ายทอดของจินตนาการความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็กแต่ละคนที่บอกเรื่องราวเกี่ยวกับ ตนเองและสิ่งแวดล้อม แสดงออกโดยการถ่ายทอดออกมาผ่านสื่อผลงาน ซึ่งเป็นการสื่อสารความคิด ความรู้สึกต่างๆ ที่เด็กเห็นและรับรู้โดยการจินตนาการ การสังเกต การใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้จน เกิดความเข้าใจธรรมชาติ เด็กมีโอกาพัฒนาความคิด ได้รับความเพิ่มพูน ได้แสดงออกอย่างอิสระ มี สุนทรียภาพและเห็นคุณค่าความงามของศิลปะ

สรุปได้ว่า ศิลปะคือสิ่งที่เด็กสร้างขึ้น โดยใช้ประสาทสัมผัสในการรับรู้จนเกิดความ เข้าใจธรรมชาติ ความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ที่ได้จากความจริงหรือจินตนาการ แสดงออกผ่านสื่อ ผลงาน เพื่อให้ผู้อื่นเข้าใจและสื่อสารความคิด ความรู้สึกต่างๆที่เด็กได้เห็น ได้รับรู้ โดยการ ใช้ จินตนาการ การสังเกต

2.2 ความสำคัญของกิจกรรมศิลปะ

องค์การ อินเทอร์เน็ต; และคนอื่นๆ (2526: 268 – 272) กล่าวว่า ลักษณะนิสัยที่สามารถให้เด็กเกิดการเรียนรู้จากการทำงานด้านศิลปะได้แก่

1. การเป็นผู้นำในการทำงาน โดยมุ่งให้เด็กได้ทำงานได้สำเร็จตามลำดับขั้นตอนในเวลาที่กำหนดด้วยความสนุกสนานเพลิดเพลิน
2. การเป็นผู้รู้จักกาลเทศะ โดยมุ่งให้นักเรียนรู้จักแบ่งแยกเวลาเล่น และเวลาทำงานได้อย่างเหมาะสม ให้รู้จักรอโอกาส เช่น ในการทำงานที่ต้องใช้อุปกรณ์ร่วมกัน การรู้จักโอกาสที่เหมาะสมในการพูด ไม่ควรแทรกขึ้นมาในขณะที่ผู้อื่นกำลังพูดอยู่
3. การเป็นผู้ที่กล้าพูด กล้าซักถาม กล้าแสดงออก โดยมุ่งให้เด็กเป็นคนกล้าพูดกล้าซักถาม กล้าตอบคำถามในสิ่งที่ตนคิด ตันต้องการหรือเมื่อขอความช่วยเหลือจากคนอื่น
4. การเป็นผู้รู้จักสังเกต โดยมุ่งให้เด็กเป็นคนรู้จักช่างสังเกต เมื่อพบเห็นสิ่งใดก็พยายามสังเกตบอกและบอกลักษณะของสิ่งนั้นได้
5. การเป็นผู้รักความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม เช่น
 - 5.1 การเข้าแถวหยิบอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้
 - 5.2 การรักษาความสะอาดของเสื้อผ้าไม่ให้สกปรก
 - 5.3 รู้จักทำผลงานให้สะอาดเรียบร้อยไม่ทำเลอะเทอะ เช่น การทากาวให้พอดี
 - 5.4 รู้จักรักษาความสะอาดเครื่องมือเครื่องใช้และเก็บเข้าที่หลังเสร็จกิจกรรม
6. การรู้จักรักของใช้ทั้งที่เป็นส่วนตัวและส่วนรวม โดยมุ่งปลูกฝังให้เด็กเห็นความสำคัญของสิ่งของเครื่องใช้ที่เป็นส่วนตนและส่วนรวมโดยดูแลเอาใจใส่บำรุงรักษาให้อยู่ในสภาพที่ดี
7. การมีน้ำใจในการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยมุ่งให้มีน้ำใจในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รู้จักแบ่งปันอุปกรณ์ มีน้ำใจในการช่วยเก็บสิ่งของที่เป็นของตนและของส่วนรวม
8. การเป็นคนรู้จักประหยัด โดยมุ่งให้เด็กใช้อุปกรณ์และวัสดุในขนาดจำนวนที่จำเป็นต่อรูปแบบของงาน
9. การเป็นผู้มีความรับผิดชอบ โดยมุ่งให้มีความรับผิดชอบในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จด้วยความอดทน
10. การเป็นผู้มีความพอใจในสิ่งที่ตนมีหรือตนทำขึ้น โดยมุ่งให้เด็กเกิดความศรัทธาและเชื่อมั่นต่องานที่ตนทำขึ้นในการปลูกฝังให้เด็กเกิดความสนใจในงานศิลปะนั้นการจัดกิจกรรมศิลปะให้แก่เด็กควรมุ่งให้เด็กเกิดความพอใจและเกิดความเชื่อมั่นในตนเองที่สามารถประสบความสำเร็จในการทำงานนั้นๆ

อุบล ตูจินดา (2532: 19-22) ได้กล่าวถึงคุณค่าของศิลปะที่ช่วยส่งเสริมความพึงพอใจความเจริญงอกงามและพัฒนาการด้านต่างๆ ดังนี้

1. การพัฒนาการทางด้านร่างกายกิจกรรมทางศิลปะช่วยพัฒนาการทางด้าน การเคลื่อนไหวการเจริญเติบโตการออกกำลังกายการฝึกหัดใช้มือแขนขากล้ามเนื้อความสัมพันธ์ของมือ กับประสาทตาความคิดการรับรู้และระบบการสั่งงานของสมอง

2. พัฒนาการด้านอารมณ์ขณะที่เด็กเจริญเติบโตสิ่งแวดล้อมต่างๆและประสบการณ์ใน การรับรู้เป็นอย่างต่อเนื่องการเรียนรู้ที่เด็กมีความพอใจความสนใจอยากรู้อยากเห็นการทำงานศิลปะ เด็กได้แสดงออกอย่างเสรีเพลิดเพลินสนุกสนานและภาคภูมิใจยังจะช่วยพัฒนาอารมณ์เกิดความ เชื่อมั่นในตนเองมีความพึงพอใจมีอารมณ์แจ่มใสเบิกบานซาบซึ้งในความงามของสิ่งต่างๆ เช่น สีของ ดวงอาทิตย์ท้องฟ้าดอกไม้ต้นไม้รูปร่างของสิ่งต่างๆรอบตัวที่มีอยู่ตลอดเวลาทุกสถานที่การใช้กิจกรรม ศิลปะส่งเสริมให้เด็กได้สังเกตมีความสามารถในการมองเห็นความงามเหล่านี้ได้เด็กก็จะเกิดอารมณ์ ชื่นชมรู้ค่ารู้สึกเป็นสุข

3. พัฒนาการทางด้านสังคมศิลปะเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งที่จะช่วยเสริมสร้างความรู้สึกร่วมกัน เพราะศิลปะเป็นการสื่อสารอย่างหนึ่งระหว่างผู้สร้างผลงานศิลปะด้วยกันและระหว่างผลงาน ทางศิลปะกับผู้ชมผลงานศิลปะยังช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างเพื่อนในห้องเรียนระหว่างครูกับ นักเรียนระหว่างครูกับนักเรียนกิจกรรมแสดงออกทางศิลปะส่วนใหญ่จึงเน้นสาระที่เกี่ยวข้องกับสังคม และสิ่งแวดล้อมรอบๆตัว

4. พัฒนาการทางด้านสติปัญญาสติปัญญาคือเครื่องสะท้อนที่แสดงให้เห็น ความสามารถของบุคคลที่ใช้ความคิดอย่างมีเหตุผลทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ที่สามารถแก้ไข ปัญหาได้ การที่เด็กแสดงออกทางศิลปะในแต่ละวัยแต่ละบุคคลและแต่ละช่วงเวลาแตกต่างกันย่อม แสดงถึงความแตกต่างทางด้านสติปัญญาด้วยข้อแตกต่างนั้นอาจจะปรากฏในแง่รายละเอียดรูปทรง การออกแบบสีความคิดหรือจินตนาการกิจกรรมทางศิลปะมีขอบเขตกว้างขวางเด็กจึงมีโอกาสได้ ทดลองทำและค้นหาความสามารถของตนเองว่าความถนัดมีความสามารถในการทำอะไรบ้างควรเปิด โอกาสให้เด็กได้มีการสำรวจทดลองสร้างสรรค์กับวัสดุนานาชนิดจะเป็นการเพิ่มประสบการณ์ใหม่ทำ ให้มีความคิดริเริ่มมีเหตุผลมีสนิยมอันดีมีความเป็นตัวของตัวเองมีสติปัญญากว้างขวางยิ่งขึ้น

5. พัฒนาการทางด้านความรู้การรับรู้หมายถึงกระบวนการที่คนได้รับรู้โดยอาศัย ประสาทสัมผัสมีความตั้งใจความต้องการรับรู้ของมนุษย์มักจะมีลักษณะการจัดสิ่งๆที่รับรู้เป็นหมวดหมู่ เพราะในการรับรู้แต่ละครั้งอวัยวะรับรู้สัมผัสหลายอย่างจะทำงานร่วมกันคือแทนที่จะรับรู้รายละเอียด เรายังจะรับรู้ส่วนรวมได้มากกว่านอกจากนี้มนุษย์ยังรับรู้ทางด้านคุณค่าและการวิเคราะห์ควบคู่กันไป ด้วย

ลลิตพรรณ ทองงาม (2539: 10 – 23) กล่าวว่า ศิลปะเป็นสิ่งจำเป็นในการปูพื้นฐาน และเป็นสิ่งสำคัญทางการศึกษา ศิลปศึกษาไม่ใช่กิจกรรมการใช้เวลาพักผ่อนของการศึกษา ศิลปศึกษาเป็นการเพิ่มเติมมิติที่แตกต่างออกไปสู่การเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ ดังนั้น ครูจึงใช้ประโยชน์และความสำคัญจากศิลปะช่วยเสริมสร้างบุคลิกภาพที่เหมาะสมและพึงปรารถนาให้แก่เด็ก เพราะศิลปะสามารถช่วยพัฒนาเด็กได้หลายด้าน

1. ศิลปะช่วยพัฒนาการทางด้านอารมณ์

การวาดเขียนช่วยพัฒนาให้เด็กมีพัฒนาการทางอารมณ์ดีขึ้น ระดับของการพัฒนาการขึ้นอยู่กับการแสดงออกมาจากรูปภาพซึ่งเป็นผลงานของเด็กเอง ระดับของการแสดงตัวตน จะมีตั้งแต่การพัฒนาขั้นต่ำ ซึ่งเด็กวาดรูปซ้ำ ออกมาเป็นพิมพ์เดียวกันหมด จนกระทั่งถึงพัฒนาการขั้นสูงซึ่งเด็กวาดภาพอย่างมีความหมาย และมีความสำคัญต่อตัวเอง โดยเฉพาะเด็กเล็กเริ่มวาดรูปตัวเองได้สำเร็จ จุดนี้เองที่เด็กปล่อยอารมณ์ได้ดีที่สุด เขาแสดงออกจากสิ่งที่เขาอยากทำ

2. ศิลปะช่วยพัฒนาการทางสติปัญญา

พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กเราสามารถสังเกตเหตุได้จากพัฒนาการของการรู้จักตนเองและสภาพแวดล้อม ความรู้ต่าง ๆ ที่เด็กนำมาใช้ในขณะที่วาดรูป จะชี้ให้เห็นระดับของสติปัญญาของเด็ก ดังนั้นการวาดภาพของเด็กจึงเป็นเครื่องชี้ระดับความสามารถทางสมองหรือสติปัญญาของเด็ก

3. ศิลปะช่วยพัฒนาการทางร่างกายพัฒนาการทางกายในงานของนักเรียนจะสังเกตได้จากความสัมพันธ์ของการมองเห็นและการใช้กล้ามเนื้อ การควบคุมการเคลื่อนไหวของร่างกาย เช่น การควบคุมกล้ามเนื้อ ตัด ปะ ตัด ความเปลี่ยนแปลงทางกายสามารถเห็นได้ง่ายในวัยเด็กเริ่มขีดเขียน

4. ศิลปะช่วยพัฒนาการทางการรับรู้

ความเจริญเติบโตและการเรียนรู้ทางประสาทสัมผัสเป็นส่วนสำคัญของประสบการณ์วิชาศิลปะ โดยครูเป็นผู้ส่งเสริมการรับรู้ สร้างประสบการณ์ทางการเห็น ฝึกการสังเกต ฝึกความละเอียดอ่อน มีความประณีตในการจัด ควรจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาการทางการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้นสามารถสังเกตได้ในการที่เด็กได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวกับการเรียนรู้เพิ่มขึ้นอย่างหลากหลาย

5. ศิลปะช่วยพัฒนาการทางด้านสังคม

พัฒนาการทางสังคมของเด็ก จะเห็นได้จากความพยายามในการสร้างสรรค์ของเด็ก ภาพเขียนและภาพวาดต่างๆ จะเป็นตัวสะท้อนให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดของเด็กที่มีต่อประสบการณ์ของตนเองและผู้อื่น เด็กเล็กๆ จะเริ่มวาดรูปคนไว้ในภาพทันทีที่พื้นกระดาษขีดเขียนแบบ

สะเปะสะปะ และสิ่งแรกที่เด็กวาดแล้วมีผู้ดูออกว่าเด็กวาดอะไรนั้นก็คือรูปคน เมื่อเด็กเติบโตขึ้นงานศิลปะจะสะท้อนให้เห็นถึงความเข้าใจความรู้สึกที่เด็กมีต่อสิ่งแวดล้อมทางสังคมของเขา เมื่อเด็กมีพัฒนาการทางด้านความเข้าใจผู้คนรอบข้างมากขึ้น และเข้าใจถึงอิทธิพลของคนที่มีต่อชีวิตของเขา เรื่องราวที่เด็กจะวาดไว้ในงานศิลปะก็คือสิ่งเหล่านั้นนั่นเอง

6. ศิลปะช่วยพัฒนาการทางด้านความคิดสร้างสรรค์

พัฒนาการทางด้านความคิดสร้างสรรค์นั้นเริ่มมีมาตั้งแต่เด็กๆ เริ่มขีดเขียน เด็กจะขีดรูปต่างๆ จากความคิดของตนเองและมีลักษณะเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งไม่มีใครเหมือน จากการขีดเขียนแบบต่างๆ ไปสู่ผลงานที่ซับซ้อนสร้างสรรค์จะมีขั้นตอนต่างๆ คั่นอยู่มากมายในภาพวาด ภาพเขียนของเด็กเราจะเห็นพัฒนาการทางด้านความคิดสร้างสรรค์จากจินตนาการและความเป็นตัวของ ตัวเองในงานของเด็กไม่จำเป็นต้องคล่องแคล่วเชี่ยวชาญหรือชำนาญในการทำผลงาน แต่ในรูปแบบของการสร้างสรรค์ก็ต้องมีอิสระทางอารมณ์ มีอิสระที่จะสำรวจและทดลอง มีอิสระที่จะมีส่วนเกี่ยวข้องกับวัสดุซึ่งกันและกัน ทั้งในการใช้วัสดุและเรื่องราวในการวาดภาพ งานศิลปะทุกชิ้นที่เป็นผลงานของเด็กถือว่าเป็นประสบการณ์การทำงานเชิงสร้างสรรค์ในตัวเองทั้งสิ้น

เยาวพา เดชะคุปต์ (2542: 107) กล่าวว่า ศิลปะเป็นแนวทางช่วยให้เด็กได้แสดงความสามารถและความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมาในรูปของภาพ หรือสิ่งของ เด็กใช้ศิลปะเป็นสื่ออธิบายสิ่งที่เขาทำ เห็นรู้สึก และคิดออกมาเป็นผลงาน การจัดประสบการณ์ศิลปะเด็กมีโอกาสได้ค้นคว้า ทดลองและสื่อความคิด ความรู้สึกของตนให้ผู้อื่นและโลกที่อยู่รอบตัวเขาเข้าใจได้ และมีโอกาสพัฒนาความคิดจินตนาการ

บุศรินทร์ สิริปัญญาธร (2545: 16) กล่าวว่า กิจกรรมศิลปะมีความสำคัญ ให้ประโยชน์แก่มนุษย์อย่างมาก ผลสะท้อนจากการทำงานศิลปะทำให้ทราบถึงการเจริญเติบโตของเด็ก สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่เขาอาศัยอยู่ มีอิทธิพลต่อชีวิตของเด็กและก่อให้เกิดการรับรู้ที่ยิ่งใหญ่ต่อมนุษย์

สรุปได้ว่ากิจกรรมศิลปะมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยทั้ง 4 ด้านได้แก่ด้านร่างกายช่วยพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ – เล็กการประสานสัมพันธ์ระหว่างตากับมือด้านอารมณ์จิตใจเกิดความสนุกสนานในขณะปฏิบัติกิจกรรมรู้จักชื่นชมและมีทัศนคติที่ดีต่อสิ่งต่างๆทางสังคมฝึกนิสัยให้เกิดความพอเพียง การทำงานความรับผิดชอบและทางด้านสติปัญญาเด็กรู้จักการสังเกตสำรวจค้นคว้า ทดลอง มีเหตุผลมีความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆซึ่งในการจัดกิจกรรมศิลปะนั้นผู้สอนควรตระหนักถึงขอบเขตของเด็กที่แสดงออกและต้องใช้เวลาให้เหมาะสมจัดอุปกรณ์ที่หลากหลายเด็กจะได้สามารถสร้างสรรค์ผลงานของตนได้เต็มที่

2.3 พัฒนาการทางศิลปะของเด็กปฐมวัย

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2531: 32) ได้กล่าวถึงพัฒนาการทางศิลปะของเด็กวัย 4 – 6 ปีมีดังนี้

1. ยังใช้รูปเรขาคณิตเป็นสัญลักษณ์แต่ก็พยายามปรับปรุงให้สอดคล้องกับประสบการณ์จริงมากขึ้น
2. พยายามสร้างความหลากหลายของสิ่งที่เป็นประเภทเดียวกัน
3. ใช้สัญลักษณ์ที่ตัวเองชอบซ้ำๆ
4. มีการประกอบสัญลักษณ์เข้าด้วยกันโดยไม่ซ้ำแบบคนอื่น
5. ใช้รูปแบบง่ายๆไม่เน้นรายละเอียด
6. เขียนภาพจากความรู้สึกและการรับรู้เฉพาะของตนเองเช่นเขียนดวงอาทิตย์ไว้ส่วนบนของภาพเสมอเขียนถนนตรงๆไม่คดเคี้ยวหรือเขียนต้นไม้เน้นเฉพาะขนาดของลำต้นให้ใหญ่
7. ใช้ขอบกระดาษล่างเป็นเส้นฐานบางครั้งก็ใช้เส้นนอนเพื่อแสดงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ
8. ใช้สีตามอารมณ์โดยไม่คำนึงถึงสีต้นแบบที่เห็นในธรรมชาติ

จรัล คำภีร์ตัน (2541: 14-15) ได้กล่าวถึงการพัฒนาศิลปะและจินตนาการของเด็กวัย 6-7 ปี ดังนี้

การพัฒนาการด้านจินตนาการของเด็กในวัยนี้จะเริ่มจากความอยากรู้อยากเห็นอยากสัมผัสเด็กจะใช้น้ำเสียงออกเสียงแบบจินตนาการในวัยนี้ได้ก็จะเกิดจินตนาการที่ใหญ่โตเกินจริงเด็กเริ่มมองเห็นสีส้มและสามารถแยกแยะออกได้โดยเฉพาะสีร้อนเด็กจะชอบมากเช่นสีส้มสีแดงสีเหลือง ฯลฯ

เด็กวัย 2 – 4 ปี

พัฒนาการของเด็กในวัยนี้จะมีพัฒนาการด้านจินตนาการสูงมากเด็กจะมีความคิดการแสดงออกอย่างอิสระเด็กจะเกิดการเรียนรู้โดยประสบการณ์ตรงการเรียนรู้จะเกิดจากการกระทำซ้ำๆ พัฒนาการทางด้านศิลปะเด็กจะเริ่มต้นจากการขีดเขียนจนสามารถควบคุมเป็นภาพต่างๆได้ลักษณะของภาพจะเป็นเส้นง่ายๆเหตุผลการแสดงออกเหนือความจริง

เด็กวัย 4 – 6 ปี

จินตนาการของเด็กจะเริ่มเป็นเหตุเป็นผลถ้าสิ่งนั้นหรือเหตุการณ์นั้นเป็นโครงสร้างใหญ่ๆ ส่วนรายละเอียดเด็กจะยังไม่สนใจมากนักเด็กจะเริ่มมีการวางแผนในการทำงานการเล่นการแสดงออกมักจะเป็นในลักษณะของบทบาทสมมติพัฒนาการด้านศิลปะเด็กเริ่มมองถึงความเป็นจริงมากขึ้นมีเหตุมีผลสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆได้ดีการแสดงออกสามารถเล่าเป็นเรื่องราวได้

เด็กวัย 6 – 8 ปี

จินตนาการของเด็กจะเริ่มเข้าสู่ธรรมชาติของความจริงมากขึ้นจินตนาการของเด็กที่สร้างขึ้นมามากจะเป็นเรื่องราวที่เชื่อมโยงกับเหตุผลและธรรมชาติของความเป็นจริงพัฒนาการด้านศิลปะเด็กสามารถวาดภาพออกมาให้ใกล้เคียงความเป็นจริงมากขึ้นแต่ยังแฝงด้วยความคิดฝัน

อายุ 8 – 10 ปี

ช่วงวัยนี้เด็กนอกจากจะสามารถสร้างจินตนาการได้แล้วเด็กยังเริ่มพยายามที่จะคิดค้นหาสิ่งแปลกใหม่เพื่อสร้างความเป็นตัวของตัวเองเด็กวัยนี้ชอบที่จะลอกเลียนแบบหรือเอาอย่างบุคคลที่ตนชอบพัฒนาการศิลปะเด็กในวัยนี้จะมีการสร้างจินตนาการที่กว้างไกลถ่ายทอดออกมาเป็นงานศิลปะได้ดีเด็กจะถ่ายทอดงานศิลปะออกมาตามจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ให้เชื่อมโยงกับความคิดเป็นเหตุเป็นผลได้ดี

อายุ 10 – 12 ปี

พัฒนาการจินตนาการของเด็กวัยนี้เริ่มใช้ความเป็นเหตุเป็นผลเข้ามาร่วมกับจินตนาการมากขึ้นเด็กเริ่มสร้างจินตนาการให้เชื่อมกับเหตุผลได้ดีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ลดพัฒนาการด้านศิลปะเด็กเริ่มมีกฎเกณฑ์ในการทำงานมีหลักการมีทฤษฎีเข้ามาเกี่ยวข้องมากขึ้นจึงทำให้งานประเภทความคิดสร้างสรรค์ลดลง

โลเวนเฟลด์ (Lowenfeld) ได้กล่าวถึงพัฒนาการเด็กด้านการวาดภาพว่ามี 5 ขั้นดังนี้ (ศรียานิยมธรรม. 2545: 1-9)

1. ขั้นขีดเขียน (Scribbling Stage) เด็กอายุระหว่าง 2-4 ปีจะมีลำดับความสามารถในการวาดอยู่ระดับขีดเขียนกล่าวคือเมื่ออายุ 2 ขวบจะขีดเส้นสะเปะสะปะไม่เป็นระเบียบยาวๆเข้าไปมาหลายครั้งต่อเมื่ออายุมากขึ้นจะเริ่มลากเส้นเป็นวงกลมและมีความหมายบอกชื่อเด็กที่วาดได้

2. การเริ่มขีดเขียน (Pre-schematic Stage) เด็กอายุ 4-7 ปีเป็นวัยเริ่มต้นของการขีดเขียนภาพอย่างมีความหมายมีรูปร่างขึ้นเริ่มมีรูปทรงแต่ยังไม่เป็นระเบียบแต่การให้สียังขึ้นอยู่กับความสนใจมากกว่าของจริงชอบสีสะดุดตา

3. การขีดเขียน (Schematic Stage) เด็กอายุ 7-9 ปีเริ่มขีดเขียนคล้ายของจริงและความเป็นจริงทั้งภาพและการให้สีแต่ยังออกแบบไม่ค่อยดี

4. ขั้นวาดภาพของจริง (Drawing realism) เด็กอายุ 9 ปีขึ้นไปถึง 11 ปีจะแสดงออกถึงความสามารถในการวาดภาพทั้งคนสีช่องว่างและการจัดมิติได้เนื่องจากการรับรู้ทางสายตาและมิติดีขึ้น

5. ขั้นการใช้เหตุผล (Stage reasoning) เด็กช่วงเข้าวัยรุ่นจะวาดภาพโดยใช้เหตุผลและความจริงมาช่วยในการออกแบบและให้รายละเอียดมากขึ้นอายุ 11-12 ปีเป็นช่วงเริ่มของการออกแบบและเริ่มมองเห็นความสวยงาม

สรุปได้ว่าพัฒนาการทางด้านศิลปะของเด็กปฐมวัยเป็นการพัฒนาด้านการรับรู้จินตนาการและทักษะทางกายสัมผัสเด็กจะเริ่มมีการวางแผนในการทำงานการเล่นการแสดงออกมักจะเป็นในลักษณะของบทบาทสมมติพัฒนาการด้านศิลปะเด็กเริ่มมองเห็นความเป็นจริงมากขึ้นมีเหตุผลสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ต่างๆ ได้ดีการแสดงออกสามารถเล่าเป็นเรื่องราวได้

2.4 แนวทางการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กปฐมวัย

ศิลปะเป็นแนวทางที่จะช่วยให้เด็กได้แสดงความสามารถและความรู้สึกนึกคิดของตนออกมาในรูปของรูปภาพหรือสิ่งของเด็กจะใช้ศิลปะเพื่อเป็นสื่ออธิบายสิ่งที่เขาทำเห็นรู้สึกและคิดออกมาเป็นผลงานการจัดกิจกรรมให้แก่เด็กจะช่วยให้เด็กมีโอกาสค้นคว้าทดลองและสื่อสารความคิดความรู้สึกของตนให้ผู้อื่นและโลกที่อยู่รอบตัวเขาได้เข้าใจ (เขาวพา เดชะคุปต์. 2528: 96) ขณะเดียวกันครูจำเป็นต้องกำหนดขอบเขตการแก้ปัญหาทางจินตนาการให้เด็กด้วยขอบเขตนี้ครูอาจจะตั้งให้หรือเด็กคิดเองซึ่งต้องสอดคล้องกับประสบการณ์และสภาพการรับรู้ของเด็กแต่ละคนหรือของเด็กที่อยู่ในกลุ่มอายุเดียวกันขอบเขตดังกล่าวโดยทั่วไปจะตั้งโดยใช้เรื่องราวเป็นหัวข้อกำหนดถ้าเป็นงานที่เด็กทำคนเดียวควรกำหนดหัวข้อที่สามารถกระตุ้นให้เกิดจินตนาการจากประสบการณ์ส่วนตัวให้มากที่สุดและสำหรับเด็กปฐมวัยที่มีอายุระหว่าง 5-6 ขวบควรจัดกิจกรรมศิลปะแยกออกมาให้เด่นชัดด้วยอย่างน้อยสัปดาห์ละครั้งและควรมีการจัดชั่วโมงศิลปะให้เด็กบ้างอย่างมีกระบวนการมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนว่าต้องการให้เด็กมีความรู้หรือประสบการณ์ทางศิลปะอย่างไร (พีระพงษ์ กุลพิศาลและคณะ. 2533: 212-214) ส่วนการตั้งคำถามเป็นเทคนิคการสอนที่ถือว่าเป็นหัวใจของการสอนเพราะการสอนศิลปะไม่ว่าจะสอนด้วยวิธีแบบใดการใช้คำถามจะอยู่ทุกขั้นตอนการสอนการใช้คำถามไม่จำเป็นที่ครูจะใช้คำถามอยู่เพียงฝ่ายเดียวนักเรียนอาจจะใช้คำถามแทนครูหรือใช้คำถามโต้ตอบกันเองก็ได้ซึ่งประโยชน์ของคำถามในการสอนศิลปะจะช่วยส่งเสริมความสามารถทางความคิดให้กับนักเรียนจะเป็นการสร้างนิสัยการคิดที่ดีให้กับนักเรียนและเป็นสื่อกลางเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เพื่อโยงเข้ามาสู่เรื่องที่จะได้เรียนรู้ต่อไปการใช้คำถามที่ดีเป็นการขยายความคิดและแนวทางในการเรียนรู้ศิลปะให้กว้างขวางขึ้น(อุบล ตูจินดา. 2532: 160 -162)

ในการจัดกิจกรรมศิลปะให้แก่เด็กนั้น สัมบุลักษณ์ สุวรรณศรี (2533 : 15) มีหลักที่ต้องคำนึงถึงหลายประการดังนี้

1. จะต้องจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะให้ได้ทุกวันโดยผู้สอนต้องเตรียมอุปกรณ์ที่เด็กต้องการใช้ให้พร้อมเช่นสีเทียนสีน้ำดินน้ำมันและเศษวัสดุต่างๆไว้ตามโต๊ะล่วงหน้า
 2. ก่อนให้เด็กเข้าทำกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะควรใช้วิธีปล่อยให้เด็กเข้าทำกิจกรรมอย่างมีระเบียบซึ่งสามารถกระทำได้หลายวิธีเพื่อให้เด็กเข้ากลุ่มได้เช่นผู้สอนอาจถามว่าเมื่อเช้าใครรับประทานข้าวกับผักก็ให้เข้ากลุ่มเดียวกัน
 3. การจัดโต๊ะกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะควรจัดให้เป็นโต๊ะรวมที่เด็กสามารถล้อมวงกันทำงานได้มีโอกาสใช้ของร่วมกันเช่นโต๊ะสำหรับวาดภาพด้วยสีเทียนและโต๊ะสำหรับวาดภาพด้วยสีน้ำ เป็นต้น
 4. ตลอดเวลาที่เด็กทำงานจะต้องเดินดูเด็กเพื่อคอยเขียนชื่อหลังกระดาษและคอยให้กำลังใจเด็กแต่ไม่มีหน้าที่ไปชี้แนะว่าให้เด็กทำอะไร
 5. หากเด็กทำเศษวัสดุหล่นควรแนะนำให้เด็กเก็บเองทุกครั้ง
 6. หากเด็กทำงานไม่ถูกต้องต้องไม่บอกให้เด็กแก้ไขอย่างไรตรงไหนแต่จะใช้คำถามที่จะช่วยให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจและความมั่นใจในตนเอง
 7. หากพบว่าเด็กคนหนึ่งคนใดชอบเล่นอยู่ที่เดียวโดยไม่ยอมลุกให้ที่คนอื่นบ้างต้องให้คำแนะนำแก่เด็กให้รู้จักการแบ่งปันและแนะนำให้ทำกิจกรรมต่อไปในวันรุ่งขึ้น
 8. เมื่อเด็กทำงานเสร็จควรตรวจผลงานเด็กเพื่อดูพัฒนาการของเด็ก
 9. ไม่ควรมองผลงานของเด็กด้วยความขบขันแต่ต้องแสดงให้เห็นว่าผลงานที่เด็กตั้งใจทำนั้นมีค่าเสมอ
 10. เมื่อใกล้จะหมดเวลาต้องให้เด็กเก็บของเข้าที่เองทุกครั้ง
- โดยทั่วไปการจัดกิจกรรมศิลปะให้แก่เด็กจะต้องใช้เวลาให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมอย่างเหมาะสมซึ่งในการจัดกิจกรรมประจำวันต้องคำนึงถึงหลักจิตวิทยาพัฒนาการและจิตวิทยาเด็กโดยใช้ระยะเวลาในการทำกิจกรรมที่เหมาะสมดังนี้

เด็กอายุ 3 – 4 ขวบใช้เวลาทำกิจกรรม 10 – 20 นาที

เด็กอายุ 5 – 6 ขวบใช้เวลาทำกิจกรรม 20 – 30 นาที

สำหรับกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จะใช้ระยะเวลามากขึ้นตั้งแต่ 40-60 นาทีหรือมากกว่านั้น

สิริพรรณ ตันติรัตน์ไพศาล (2545) ได้กำหนดแนวทางในการจัดกิจกรรมการสอนศิลปะสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนคือ

1. จัดเนื้อหาและหลักสูตรเน้นให้เด็กมีโอกาสจัดกระทำ (Manipulation) เพราะเด็กวัยนี้จะเรียนรู้โดยอาศัยประสาทสัมผัสการรับรู้การเคลื่อนไหว (Sensory-Motor) เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา

2. การจัดกิจกรรมควรเน้นพัฒนาประสาทสัมผัสให้มากที่สุดกิจกรรมกระตุ้นให้คิดและจัดกระทำหรือลงมือปฏิบัติกิจกรรมรวมทั้งสัมผัสแต่ละต้องให้เห็นสิ่งต่างๆหรือเรียนรู้สิ่งต่างๆทั้งประสาทสัมผัสทั้ง 5 ซึ่งช่วยให้เกิดสิ่งใหม่ๆรอบตัว

3. การเลือกวัสดุโดยเด็กมีโอกาสสัมผัสหรือจับต้องสิ่งของที่มีอยู่ในธรรมชาติเช่นดินหินทรายน้ำ ฯลฯ ซึ่งจะช่วยเป็นสื่อพัฒนาประสาทรับรู้การเคลื่อนไหวของเด็กให้เข้าใจสภาพความจริงของวัตถุเช่นเรื่องน้ำหนักเนื้อสารจะนำไปสู่การเชื่อมโยงกับโครงสร้างอื่นจึงให้เด็กได้จัดทำเพื่อพัฒนาประสาทสัมผัสมากที่สุด (เยาวพา เดชะคุปต์. 2536: 94)

สรุปได้ว่าการจัดกิจกรรมศิลปะเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่าต่อเด็กปฐมวัยในทุกด้านและสามารถจัดได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงศักยภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นหลักโดยจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับพัฒนาการทางศิลปะและเน้นถึงกระบวนการทำงานให้ประสบผลสำเร็จมากกว่าการเปรียบเทียบความสวยงามของผลงานตนเองกับผู้อื่น ซึ่งในการจัดกิจกรรมต้องใช้เวลาให้เหมาะสมและจัดอุปกรณ์ให้หลากหลายเพื่อเด็กจะได้สามารถสร้างสรรค์ผลงานของตนเองได้เต็มที่

2.5 ลำดับขั้นตอนการสอนศิลปะเด็กปฐมวัย

การสอนศิลปะในเด็กระดับปฐมวัยจะต้องมีการวางแผนและเตรียมตัวผู้สอนการทำแผนการสอนและเตรียมวัสดุอุปกรณ์การสอนเป็นเรื่องสำคัญมากเพราะผู้สอนจะได้ทราบขั้นตอนในการสอนข้อบกพร่องต่างๆเพื่อจะได้แก้ไขให้เรียบร้อยก่อนลงมือสอนจริงซึ่งเป็นที่ผู้สอนควรปฏิบัติให้เป็นกิจนิสัยการสอนศิลปะจะสอนแบบสุกเอาเผากินไม่ได้ต้องละเอียดถี่ถ้วนอดทนผู้สอนจะต้องเตรียมตัวก่อนสอนทุกครั้งและดูแลความเรียบร้อยเมื่อเสร็จกิจกรรมด้วย (สิริพรรณ ต้นศิริรัตน์ไพศาล. 2545: 40-41) ต่อไปนี้คือลำดับขั้นตอนในการสอนศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย

1. วางจุดหมายในการสอน

2. การเตรียมก่อนลงมือสอน

2.1 เตรียมแผนการสอนได้แก่จุดประสงค์เนื้อหาระยะเวลาสื่อการสอนจำนวนเด็กจำนวนกิจกรรมสถานที่

2.2 เตรียมอุปกรณ์การสอน

3. ทดลองและตรวจสอบอุปกรณ์ในการสอนก่อนลงมือสอนจริง

4. ทำการสอนจริงตามแผนการสอนและสถิติการปฏิบัติงาน
5. เตรียมตัวเด็กให้พร้อมก่อนปฏิบัติงานเช่นเตรียมสวมเสื้อคลุมหรือผ้ากันเปื้อนเตรียมแบ่งจำนวนเด็กตามจำนวนกิจกรรมฝึกความเป็นระเบียบวินัยในการเข้าแถวรับอุปกรณ์และสับเปลี่ยนหมุนเวียนในการทำกิจกรรม
6. การปฏิบัติงานของเด็กโดยมีผู้สอนดูแลให้คำแนะนำช่วยเหลือตลอดจนการเขียนชื่อลงวันที่ปฏิบัติให้แก่เด็กที่ยังเขียนชื่อเองไม่ได้
7. การเก็บการรักษาและการทำความสะอาดฝึกเด็กให้ช่วยกันเก็บอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ให้เข้าที่เข้าทางลงตะกร้าตากผลงานที่ยังไม่แห้งเก็บผลงานเข้าที่ฝึกเด็กให้ช่วยกันทำความสะอาดเช่นเก็บกระดาษหนังสือพิมพ์ที่ปูโต๊ะออกกวาดเช็ดทำความสะอาดเป็นต้น
8. ประเมินผลงานเด็ก การสอนศิลปะแก่เด็กปฐมวัยครูจะต้องดูแลเด็กอย่างใกล้ชิดแต่ไม่ใช่เข้าไปช่วยหรือเข้าไปยุ่งกับงานของเด็ก

2.6 บทบาทครูในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์

เลิศ อานันท์ (2529: 134) วิธีการสอนกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กควรเน้นที่กระบวนการ (Process) มากกว่าผลผลิต (Product) คือ ช่วงเวลาที่เด็กได้วาด ได้เขียน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นพูดคุยกันหรือคิดวิธีการใหม่ ๆ ได้ด้วยตนเองอย่างมีความสุข สนุกสนาน มีความสำคัญมากกว่าผลงานที่ผู้ใหญ่มองว่าต้องสวยงามเรียบร้อยและถูกต้องตามแบบอย่าง เพราะการสร้างสรรค์งานศิลปะของเด็กมักเป็นการลองผิดลองถูกและแก้ปัญหาอยู่ตลอดเวลาจนกระทั่งสำเร็จ ซึ่งการแก้ปัญหานั้นอาจถูกหรือผิดบ้างแต่ด้วยความสามารถในการสร้างสรรค์ที่มีอยู่ในตัวเด็กจะช่วยให้เด็กค่อยๆ พัฒนาได้สำเร็จไปด้วยดี

ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล (2531: บทคัดย่อ) กิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกิจกรรมเดียวที่สามารถทำให้เด็กเล็กๆ มีประสบการณ์ในการทำงานสำเร็จได้เป็นอย่างดี

พีระพงษ์ กุลพิศาล (2536: 214 – 216) เสนอว่า การจัดกิจกรรมการสอนศิลปะสร้างสรรค์สำหรับเด็กควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. วางแผนล่วงหน้าตลอดเทอมว่าแต่ละสัปดาห์ จะทำให้เด็กทำกิจกรรมอะไรตามลำดับความยากง่ายของกลวิธีทำงาน
2. จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์สภาพห้องเรียนและวิธีการสอนให้สอดคล้องกับแผนที่วางไว้
3. ระหว่างที่เด็กทำกิจกรรมควรระวังลึกลงเสมอว่า
 - 3.1 กิจกรรมที่จัดให้ นั้น เปิดโอกาสให้เด็กใช้ประสบการณ์ตรงจากสิ่งแวดล้อมในห้องเรียนเพียงพอหรือไม่

3.2 หลีกเลียงกิจกรรมที่让孩子ต้องทำแล้วมีผลงานเหมือนกันทั้งสอง โปรดจำไว้เสมอว่า การทำงานศิลปะสร้างสรรค์คือการแสดงออกทางการรับรู้เฉพาะตนและอย่าสอนทฤษฎีทางศิลปะใด ๆ ทั้งสิ้น

3.3 พฤติกรรมการทำงานศิลปะของเด็กแต่ละคน ไม่เหมือนกัน บางคนชอบนั่งบางคนชอบนอนจึงควรให้อิสระอย่างเต็มที่

3.4 ให้ออกสาเด็กทำงานเป็นกลุ่มบ้างเพื่อฝึกประสบการณ์ทางสังคมให้แก่เขา

4. มีป้ายนิเทศหรือที่ตั้ง แสดงผลงานทางศิลปะสร้างสรรค์ของห้องเรียนอย่างถาวรและสลับสับเปลี่ยนผลงานแสดงของเด็กอยู่เป็นประจำ

5. มีความเมตตาและหวังดีเด็กทุกคน โดยแสดงความรักและห่วงใยและใช้คำพูดที่ไพเราะจากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ให้กับเด็กปฐมวัยจะช่วยให้เด็กพัฒนาทักษะที่เป็นพื้นฐานชีวิตของการเรียนรู้ ซึ่งผู้มีบทบาทในการจัดกิจกรรมสำหรับเด็กได้แก่ครู ซึ่งต้องคำนึงถึงกระบวนการในการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ให้กับเด็กที่สอดคล้องกับพัฒนาการทางศิลปะของเด็ก ความพร้อมของทักษะพื้นฐานและความแตกต่างของบุคคล จึงจะช่วยให้การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ประสบผลสำเร็จและสามารถพัฒนาทักษะขั้นพื้นฐานของเด็กได้ โดยเฉพาะทักษะทางสังคมที่ครูใช้กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้รับการส่งเสริมสัมพันธภาพทางสังคมที่ดีและเรียนรู้การทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคม

2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย

อารี เกษมวรี (2533: บทคัดย่อ) ศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ เป็นกลุ่มและกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติที่มีต่อความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัย ที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบรักทะนุถนอม พบว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันและแบบรักทะนุถนอมเมื่อได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มจะมีความเชื่อมั่นในตนเองสูงกว่า เมื่อได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ปกติ

สุทธิพรรณ ชีระพงษ์ (2534 : บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วมและแบบครุไม่มีส่วนร่วม พบว่า

- 1) การเปรียบเทียบพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มพบว่า ก่อนและหลังการทดลองกลุ่มที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุมีส่วนร่วม และแบบครุไม่มีส่วนร่วม มีพฤติกรรมการร่วมมือแตกต่างกันกับก่อนการทดลอง
- 2) การเปรียบเทียบพฤติกรรมการร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็น

กลุ่มแบบครุมีส่วนร่วม และแบบครุไม่มีส่วนร่วม มีพฤติกรรมการร่วมมือสูงกว่าที่ได้รับการจัดกิจกรรม ศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบครุไม่มีส่วนร่วม

ชไมมณ ศรีสวัสดิ์ (2540: บทคัดย่อ) ศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม แบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวนและแบบปกติ พบว่า 1) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน ก่อนและหลังทดลองมีความสัมพันธ์ทางสังคมแตกต่างกัน โดยหลังทดลองเด็กปฐมวัยมีความสัมพันธ์ทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 2) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบปกติก่อนและหลังทดลองมีความสัมพันธ์ทางสังคมแตกต่างกันโดยหลังทดลองเด็กปฐมวัยมีความสัมพันธ์ทางสังคมสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติ ทบทวน และแบบปกติ มีความสัมพันธ์ทางสังคมแตกต่างกันโดยเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติทบทวน มีความสัมพันธ์ทางสังคมสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

บุศรินทร์ สิริปัญญาธร (2541: บทคัดย่อ) ศึกษาแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยขณะจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่ม พบว่าเด็กปฐมวัยหลังจากจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มแล้ว มีแนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือแตกต่างจากก่อนจัดกิจกรรมศิลปะแบบสื่อผสมเป็นกลุ่มอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .000

กรรณิการ์ณ โยธารินทร์ (2545: บทคัดย่อ) ศึกษาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม พบว่าเด็กปฐมวัยก่อนได้รับการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรมในแต่ละช่วงสัปดาห์มีพฤติกรรมทางสังคมโดยเฉลี่ยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มโดยเฉลี่ยรวมและแยกเป็นรายด้านก่อนการจัดกิจกรรมและระหว่างการจัดกิจกรรม ในแต่ละช่วงสัปดาห์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยเด็กปฐมวัยมีพฤติกรรมทางสังคมสูงกว่าก่อนการจัดกิจกรรม

อัญชลิ รัตนชื่น (2550: บทคัดย่อ) ศิลปะมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งควรได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพของเด็กแต่ละคน ศิลปะทำให้เด็กได้เกิดความคิดจินตนาการที่สร้างสรรค์ผลงานต่างๆ เป็นการสะท้อนจากความรู้สึกนึกคิดของตนเองให้ผู้อื่นได้รับรู้ ผลงานศิลปะของเด็กปฐมวัย จะมีความหมายขึ้นเป็นลำดับ เนื่องจากได้รับประสบการณ์ การรับรู้และเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 และสิ่งแวดล้อมรอบตัว นอกจากนี้ศิลปะยังช่วยทำให้เด็กเข้าใจและรับรู้ เกี่ยวกับมิติสัมพันธ์มากขึ้น ในด้านการมองวัตถุที่มี

การเคลื่อนที่การเปลี่ยนแปลงของวัตถุ ได้รู้จักการนำวัสดุต่างๆ มาประกอบกันเพื่อสร้างผลงานที่มี
มิติมากขึ้น

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

1. การกำหนดประชากร และการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ
4. แบบแผนการทดลองและวิธีการดำเนินงาน
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การกำหนดประชากร และการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กปฐมวัยชาย-หญิง ที่มีอายุ 4 – 5 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนอิสลามสันติชน เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร สังกัดคณะกรรมการการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 30 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง ที่มีอายุ 4 – 5 ปี กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนอิสลามสันติชน เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจงด้วยการสังเกตพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยที่มีคะแนนน้อยที่สุดจำนวน 15 คน จากกลุ่มประชากร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. เครื่องมือทดลอง คือ แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ
2. เครื่องมือวัด คือ แบบประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสร้างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง
 - 1.1 ศึกษาหลักการและแนวคิดการจัดกิจกรรมศิลปะ จากงานวิจัยและการประเมินเด็กเป็นสำคัญของ (สิริมา ภิญญานันตพงษ์. 2547) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ผสมผสานวิธีการสอน การ

เรียน การประเมิน และแนะแนวให้ควบคู่กลมกลืนเป็นกระบวนการเดียวในชั้นเรียน โดยให้ผู้เรียนมีความสำคัญเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้และการทำกิจกรรม

สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง รู้จักเลือกใช้วัสดุอย่างพอเพียง ประหยัด และมีเหตุผล ส่งผลให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความสนใจในการทำกิจกรรมจนเกิดทักษะ

1.2 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหลักสูตรและคู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ของกรมวิชาการ เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดประสบการณ์ให้เหมาะสมกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย และเข้าถึงพื้นฐานของการทำกิจกรรมศิลปะ โดยมุ่งเน้นให้ครูผู้สอนส่งเสริมให้เด็กมีความรู้ความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญเป็นศูนย์กลางแห่งการเรียนรู้

1.3 ศึกษาเอกสาร หนังสือ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยเฉพาะการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ตามความเหมาะสม พอเพียง และมีเหตุผล เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

1.4 จัดทำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างแผนการจัดประสบการณ์มี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นนำ หมายถึง การนำเสนอให้เด็กสนใจและอยากเรียนรู้โดยการท่องคำคล้องจอง ปริศนาคำทาย เล่นิทาน และ เพลง โดยกิจกรรมต้องสัมพันธ์กับเรื่องที่ต้องการเรียนรู้และส่งเสริมความสนใจในการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

ขั้นที่ 2 ดำเนินกิจกรรม หมายถึง การลงมือปฏิบัติตามขั้นตอน เด็กจะได้ลงมือปฏิบัติจริง จากทางสัมผัสของประสาททั้ง 5 โดยระหว่างการทำกิจกรรม ครูจะประเมินพฤติกรรมความสนใจในการทำกิจกรรมศิลปะของเด็ก ในการเลือกใช้วัสดุต่อการเรียนรู้ จนเกิดความชำนาญและแนะให้เด็กเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ตามความเหมาะสม พอเพียง และมีเหตุผล ให้เด็กได้ลงคิดหาคำตอบและสนทนาโต้ตอบกับคุณครู เพื่อเป็นการเชื่อมโยงความคิดของเด็กจากการเรียนรู้ จากการทำกิจกรรม และสื่อสารออกมาอย่างมีความหมาย

ขั้นที่ 3 สรุป หมายถึง การให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับกิจกรรมเป็นรายกลุ่มหรือส่งตัวแทนมาแสดงบทบาทสมมติหรือสรุปจากการทำงาน อยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง

1.5 นำแผนกิจกรรมศิลปะ เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามหลักแนวคิด และรูปแบบการจัดกิจกรรมศิลปะ จำนวน 3 ท่าน เพื่อหาความสอดคล้องของจุดประสงค์ เนื้อหาการดำเนินกิจกรรม สื่อการเรียน การประเมินผล เพื่อตรวจพิจารณาและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญดังนี้

อาจารย์ศศิธร รัตนบุตร	อาจารย์ผู้สอนโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต วิทยาเขตลำปาง จังหวัด ลำปาง
อาจารย์ธิดารัตน์ จันทะหิน	อาจารย์ผู้สอนโปรแกรมการศึกษาปฐมวัย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อาจารย์เสกสรร มาตวังแสง	อาจารย์ประจำชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนเทศบาลวัดเนินสุทธาวาส (สุทธิพงษ์ประชานุกูล) ตำบลบางปลาสร้อย อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ผลการตรวจแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ได้ชี้แนะการเขียนแผน และปรับคำพูดให้เด็กเข้าใจง่ายขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับวัย

1.6 ปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมศิลปะตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

1.7 นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ ไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กนักเรียนชั้นอนุบาล อายุ 4 – 5 ปี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจากห้องเรียนนักเรียนชั้นอนุบาล 2 จำนวน 15 คน เพื่อนำมาปรับปรุงกิจกรรมและระยะเวลาที่ใช้ เทคนิคต่าง ๆ ให้เกิดความชำนาญในการใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ

1.8 นำแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ ไปทำเป็นฉบับจริงเพื่อนำไปใช้ในกลุ่มตัวอย่างในการทดลอง

2. การสร้างและหาคุณภาพของแบบประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง โดยศึกษาจากการวัดและประเมินเด็กแนวใหม่ของสิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2554) งานวิจัยของ นุจรีย์ ม่วงอยู่ (2551) บุญยา อินทร์งาม (2552) สำรวัย สุขชัย (2554) พระขวัญชัย ศรีพรรณ (2546) เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหา จุดประสงค์และรูปแบบของแบบประเมินเพื่อวัดพฤติกรรมเศรษฐกิจพอเพียง

สรุปได้ว่า การพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยเป็นส่วนสำคัญที่ควรปลูกฝังให้เด็กรู้จัก ความพอประมาณ ความประหยัด และการมีเหตุผล เพราะสิ่งเหล่านี้จะเป็นรากฐานสำคัญของการดำรงชีวิตในสังคม ในการทำกิจกรรมจะทำให้เด็กรู้ว่าต้องเลือกวัสดุอย่างไร จะทำให้วัสดุนั้นๆ เกิดประโยชน์สูงสุด มีความมุ่งมั่นในการทำกิจกรรมให้เกิดความสำเร็จ และนำไปสู่การเรียนรู้ที่ดีต่อไปในภายภาคหน้า

2.2 สร้างแบบประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยจำนวน 9 ข้อ ประกอบด้วยการประเมิน ด้านพอประมาณ 3 ข้อ ด้านการประหยัด 3 ข้อ และด้านกรามีเหตุผล 3 ข้อ โดยแต่ละข้อมีเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ 0, 1 และ 2 แต่ละระดับ มีรายละเอียดอธิบายพฤติกรรมแสดงออกหรือไม่แสดงออก โดยมีลักษณะดังตัวอย่างนี้

ตัวอย่าง

แบบบันทึกการประเมินและการให้คะแนน การพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงที่จัดกิจกรรมศิลปะ

ชื่อผู้ถูกประเมิน ด.ญ./ด.ช.นามสกุล.....อายุ.....ปี
โรงเรียน.....ชั้น.....
วันที่สังเกต.....เวลา.....

ข้อ	รายการ	บันทึกคะแนน			พฤติกรรมที่
		2	1	0	
1	ความพอเพียง				
1.1	การใช้วัสดุ ในปริมาณที่เหมาะสมกับชิ้นงาน				
:					
:					
2	ความประหยัด				
2.1	เลือกใช้วัสดุที่หาได้ตามธรรมชาติ				
:					
:					
3	การมีเหตุผล				
3.1	เลือกวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม				
:					
:					

กฎเกณฑ์การให้คะแนน

ช่องระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง

ช่องระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงได้เมื่อถูก
ชี้แนะ

ช่องระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงได้ด้วย

ตนเอง

2.3 นำแบบประเมินพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ไปทดลองใช้ (Try out) กับเด็กปฐมวัย ชั้นเตรียมอนุบาลที่มีอายุ 4 – 5 ปี ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งได้มาจากโรงเรียนบางกอกศึกษา จำนวน 50 คน เป็นเวลา 1 สัปดาห์ โดยผู้วิจัยทำการประเมิน และบันทึกพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อศึกษาความชัดเจนของพฤติกรรมที่เด็กแสดงออกถึงทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขการประเมินในทุกด้านให้รัดกุมสามารถวัดและประเมินผลได้

2.4 นำแบบประเมินพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องและความเหมาะสม เพื่อแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของแบบประเมิน จำนวน 3 ท่าน ดังนี้

ผศ.ดร.นพดล กองศิลป์	ผู้อำนวยการ โรงเรียนสาธิต
	มศว.ประสานมิตร (ฝ่ายประถม)
	กรุงเทพฯ
อาจารย์สีปศัคดี น้อยดัด	อาจารย์ผู้สอนระดับอนุบาล –
	ประถมศึกษา
	โรงเรียนละอออุทิศ กรุงเทพฯ
อาจารย์ญานิศา บุญพิมพ์	อาจารย์ประจำโปรแกรมการศึกษา
	ปฐมวัย คณะครุศาสตร์
	ราชภัฏรำไพพรรณี
	อำเภอเมืองจันทบุรี
	จังหวัดจันทบุรี

ผลการตรวจแบบประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านได้ชี้แนะการใช้ภาษาในการเขียนแบบสังเกตพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เหมาะสมกับวัย โดยภาพรวมการเขียนแบบประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงใช้ได้

2.5 นำแบบประเมินพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยให้ปรับปรุงการใช้ภาษาในข้อพฤติกรรม รายการพฤติกรรม ปรับเกณฑ์การให้คะแนน และตรวจสอบขั้นตอนการประเมินได้ชัดเจน

2.6 การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงของแบบประเมินพฤติกรรม

การแสดงหลักฐานความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหานี้ ดำเนินการโดยนำเอาแบบประเมินพฤติกรรมความสนใจในการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านลงคะแนนประเมินว่า

ข้อความที่แสดงพฤติกรรมที่ประเมินนั้นสอดคล้องกับจุดประสงค์ของการประเมินหรือไม่ โดยกำหนดคะแนนเป็น +1, 0 และ -1 (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2557: 90)

เมื่อ +1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบประเมินพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงวัดจุดประสงค์ข้อนั้น

เมื่อ 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่าแบบประเมินพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงวัดจุดประสงค์ข้อนั้นหรือไม่

เมื่อ -1 หมายถึง แน่ใจว่าแบบประเมินพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงนั้นไม่วัดจุดประสงค์ข้อนั้น

แล้วนำคะแนนที่ได้จากการลงความเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน มาหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างพฤติกรรมกับจุดประสงค์ (IOC : Index of Item Objective Congruence) ซึ่งต้องมีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2557: 90) ซึ่งพบว่าแบบประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยมีค่า IOC อยู่ระหว่างตั้งแต่ 0.67 ถึง 1.00 จำนวน 9 ข้อ และปรับแก้ไขแบบประเมินตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญที่มีความคิดเห็นตรงกัน

2.7 การหาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน

หลังจากตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงแล้ว ผู้วิจัยนำแบบสังเกตทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงทดลองใช้กับเด็กปฐมวัย จำนวน 15 คน ของโรงเรียนอิสลามสันติชน จังหวัดกรุงเทพฯ โดยใช้ผู้สังเกต 1 คน คือ ผู้วิจัย โดยการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสังเกต ทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยคำนวณจากสูตรสูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2557: 137) ซึ่งได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินทั้งฉบับเท่ากับ 0.79

แบบแผนการทดลองและวิธีการทดลอง

แบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยใช้อาศัยการวิจัยแบบการทดลองกลุ่มเดียว วัดผลก่อนและหลังการทดลองตามแบบแผนการวิจัยแบบ One – Group Pretest Posttest Design (สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. 2550: 15)

ตาราง 1 แบบแผนการทดลอง

กลุ่ม	สอบก่อน (pretest)	ทดลอง	สอบหลัง (posttest)
E	T ₁	X	T ₂

เมื่อ	E	แทน	กลุ่มทดลอง
	T ₁	แทน	การประเมินพฤติกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยก่อนการทดลอง
	X	แทน	การจัดกิจกรรมศิลปะ
	T ₂	แทน	การประเมินพฤติกรรมเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยหลังการทดลอง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีดำเนินการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2557 เป็นเวลา 6 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 วัน วันละ 30 – 40 นาที รวมระยะเวลาทดลองทั้งสิ้น 24 ครั้ง ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. ขอความร่วมมือกับผู้บริหารโรงเรียนในการทำวิจัย
2. สร้างความคุ้นเคยกับเด็กกลุ่มตัวอย่าง และจัดเตรียมสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมต่อการทำกิจกรรมศิลปะเป็นระยะเวลา 1 สัปดาห์
3. ทำการประเมินพฤติกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ก่อนการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง (Pretest) เป็นเวลา 4 วัน ได้แก่ จันทร์ อังคาร พุธ พฤหัสบดี จากนั้นนำมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์และเก็บคะแนนไว้เป็นหลักฐาน
4. ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยจัดกิจกรรมศิลปะ กับกลุ่มตัวอย่างใช้เวลา 6 สัปดาห์ ๆ ละ 4 วัน ๆ ละ 30 – 40 นาที ช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์เริ่มเวลา 09.00 – 09.40 น. จนสิ้นสุดการทดลองรวมทั้งสิ้น 24 ครั้ง ในการจัดกิจกรรมศิลปะ
5. กำหนดการทดลองโดยกำหนดหัวข้อเรื่องในการเรียนรู้ ผู้วิจัยนำมาจัดเป็นแผนการจัดกิจกรรมศิลปะจำนวน 6 สัปดาห์ ๆ ละ 4 วัน ๆ ละ 30 – 40 นาที ช่วงกิจกรรมเสริมประสบการณ์เริ่มเวลา 09.00 – 09.40 น. ซึ่งแต่ละกิจกรรมนั้นจะส่งเสริมให้เด็กมีทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงดังแสดงตัวอย่างกำหนดการทดลองสัปดาห์ที่ 1 ในตารางที่ 2 และ ตารางที่ 3

ตาราง 2 ตัวอย่างกำหนดการทดลองการจัดกิจกรรมศิลปะที่ส่งเสริมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง
ของเด็กปฐมวัย

สัปดาห์ ที่	วัน / เวลา	ชื่อกิจกรรม	กิจกรรม	สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ ในการจัดกิจกรรม	พฤติกรรมทักษะ พื้นฐานเศรษฐกิจ พอเพียง
1	วันจันทร์ เวลา 10.00 -10.40	เส้นยาวแปลง กาย	- ปริศนาคำทาย - บับดินน้ำมัน - คำคล้องจอง	ดินน้ำมัน ปริศนาคำทาย คำคล้องจอง	พอประมาณ มีเหตุผล
	วันอังคาร เวลา 10.00 -10.40	สายสร้อย ดอกไม้สวย	- คำคล้องจอง - การร้อยดอกไม้ ให้เป็นสายสร้อย - เพลง พวงมาลัย	ดอกไม้ชนิดต่างๆ อุปกรณ์ในการ ร้อยดอกไม้ คำคล้องจอง เพลงพวงมาลัย	ประหยัด มีเหตุผล
	วันพุธ เวลา 10.00 -10.40	เส้นสีสายรุ้ง	- นิทานสายรุ้ง - การเล่นสีน้ำโดย ใช้ฟู่กันจุ่มสี ลากเส้นตาม จินตนาการ	นิทานสายรุ้ง อุปกรณ์ในการ เล่นสีน้ำ	พอประมาณ มีเหตุผล

โดยมีขั้นตอนแผนการจัดการเรียนโดยการจัดกิจกรรมศิลปะ (ตาราง 3)

ตาราง 3 ขั้นตอนแผนการจัดการกิจกรรมศิลปะ

ขั้นตอนการจัดกิจกรรม	กระบวนการจัดกิจกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง
ขั้นที่ 1 ขั้นนำ	<ol style="list-style-type: none"> 1. นำเข้าสู่บทเรียนโดยใช้คำคล้องจอง นิทาน 2. ชักถามความสนใจของผู้เรียน 3. ให้ผู้เรียนนำเสนอสิ่งที่มีประสบการณ์เดิม
ขั้นที่ 2 ดำเนินกิจกรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. แนะนำกิจกรรม และ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรม 2. ลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนจนสำเร็จ 3. ครูสังเกตพฤติกรรมและประเมินผลในขณะที่เด็กทำกิจกรรม 4. สนทนาชักถามถึงกิจกรรมที่ได้ลงมือปฏิบัติเพื่อเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจพอเพียง
ขั้นที่ 3 ขั้นสรุป	<ol style="list-style-type: none"> 1. สังเกตพฤติกรรม 2. การนำเสนอผลงาน 3. การพูดคุย 4. จากนิทานและคำคล้องจอง

6. ขณะจัดกิจกรรมศิลปะผู้วิจัย ทำการบันทึกการสังเกตพฤติกรรมพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยทุกครั้ง

7. เมื่อสิ้นสุดการทดลองผู้วิจัยได้ทำการประเมินพฤติกรรมพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัย (Posttest)

8. นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการทดลองไปทำการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการทดลองมาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติ ดังนี้

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์คุณภาพเครื่องมือ

1.1 คำนวณค่าความเที่ยงตรงรายข้อด้วยการคำนวณความสอดคล้องระหว่างแบบประเมินพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง (บุญเชิด ภิญญโณนนตพงษ์. 2557: 90) โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องของข้อสอบกับจุดประสงค์

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างแบบประเมินแต่ละข้อกับจุดประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนจากผู้เชี่ยวชาญในแต่ละข้อ

N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

1.2 การวิเคราะห์ข้อคำถามรายข้อ (Item Analysis) เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกของแบบประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้สูตร (บุญเชิด ภิญญโณนนตพงษ์. 2557: 136) ดังนี้

$$r_{\text{item-total}} = \frac{n\sum it - (\sum i)(\sum t)}{\sqrt{[n\sum i^2 - (\sum i)^2][n\sum t^2 - (\sum t)^2]}}$$

เมื่อ $r_{\text{item-total}}$ แทน ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ

i แทน คะแนนของข้อคำถาม

t แทน คะแนนผลรวมของข้ออื่นที่เหลือทุกข้อ

n แทน จำนวนคนในกลุ่ม

1.3 หาค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมิน

สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) (บุญเชิด ภิญญโณนนตพงษ์. 2557: 137) ดังนี้

$$r_{tt} = \frac{k}{k-1} \left[1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right]$$

เมื่อ	r_{tt}	แทน	ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือวัด
	k	แทน	จำนวนข้อคำถามของเครื่องมือวัด
	s_i^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนแต่ละข้อ
	s_t^2	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวมทั้งฉบับของเครื่องมือวัด

2. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน

ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for windows ทำการวิเคราะห์

2.1 หาค่าเฉลี่ยของคะแนนใช้สูตร (บุญเชิด ภิญโญนนตพงษ์. 2557: 134) ดังนี้

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ	\bar{X}	แทน	ค่าเฉลี่ย
	$\sum X$	แทน	ผลรวมคะแนนทั้งหมด
	N	แทน	จำนวนเด็กปฐมวัย

และใช้เกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ยคะแนน ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	แปลความหมาย
1.34 – 2.00	ทำได้ด้วยตนเอง
0.67 – 1.33	ทำได้เมื่อชี้แนะ
0.00 – 0.66	ไม่แสดงพฤติกรรมหรือปฏิเสธ

2.2 หาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน (Standard Deviation) โดยใช้สูตร คำนวณ จากสูตร (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2557: 134)

$$S.D. = \sqrt{\frac{n\sum x^2 - (\sum x)^2}{n(n-1)}}$$

เมื่อ	S	แทน ความเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน
	n	แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	$\sum X$	แทน ผลรวมคะแนนทั้งหมด
	$\sum X^2$	แทน ผลรวมคะแนนแต่ละตัวอย่างยกกำลังสอง

2.3 ทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย ก่อนทำการทดลองและหลังทำการทดลอง โดยคำนวณจากสูตร t-test แบบ Dependent Samples (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2557: 138)

$$t = \frac{\bar{D}}{S_{\bar{D}}}$$

เมื่อ	t	แทน $S_{\bar{D}} = \frac{S_D}{\sqrt{N}}$ ค่าที่ใช้การพิจารณา t-distribution
	D	แทน คะแนนความแตกต่าง
	N	แทน ค่าจำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง
	\bar{D}	แทน ค่าเฉลี่ยคะแนนความแตกต่าง
	$S_{\bar{D}}$	แทนค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลต่าง

2.4 หาค่าขนาดส่งผล (Effect Size) สำหรับ t-test แบบ Dependent Samples โดยใช้สูตร Cohen's d (Cohen, 1988, pp. 19-74) ดังนี้ (บุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์. 2557: 138)

$$d = \frac{t}{\sqrt{n}}$$

- เมื่อ d แทน ค่าขนาดของการส่งผลของ Cohen's
 t แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน t-distribution
 n แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

และใช้เกณฑ์การแปลค่าขนาดของการส่งผลตามตารางมาตรฐานของ Cohen's d ดังนี้

- เมื่อ $d = 0.2 - 0.49$ ส่งผลน้อย
 $d = 0.5 - 0.79$ ส่งผลปานกลาง
 $d = 0.8$ ขึ้นไป ส่งผลมาก

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

N แทน จำนวนนักเรียนในกลุ่มตัวอย่าง

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนน

S แทน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

\bar{D} แทน ค่าเฉลี่ยของผลต่างคะแนนก่อนทดลอง และหลังทดลอง

S_D แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนเฉลี่ย

t แทน ค่าสถิติที่ใช้ในการพิจารณาจากการแจกแจงของ t

P แทน ค่าระดับนัยสำคัญของสถิติ

Cohen's d แทน ค่าขนาดส่งผลของ Cohen's d

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ตามลำดับต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาระดับทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง รายชื่อ รายด้าน และโดยรวมทั้งหมดก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนระดับทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง รายชื่อ รายด้าน และโดยรวมทั้งหมดก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ระดับทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ตามลำดับขั้น ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาระดับทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง รายชื่อ รายด้าน และโดยรวมทั้งหมดก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนตัว ผู้วิจัยได้นำคะแนนแบบประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยที่ได้จากการประเมินนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 15 คน ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมพิเศษ แยกรายด้านและรวมทั้งหมด มาหาค่าสถิติพื้นฐานได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S) โดยแปลผลค่าเฉลี่ยดังนี้ ค่าเฉลี่ย 1.34 – 2.00 หมายถึง แสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง

0.67 -1.33 หมายถึงแสดงพฤติกรรมได้เมื่อชี้แนะและค่าเฉลี่ย 0.00 - 0.66 หมายถึงไม่แสดงพฤติกรรมหรือปฏิเสธ ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 4

ตาราง 4 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัย ที่ได้จากการประเมินก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ

ทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง	ก่อนทดลอง		หลังทดลอง	
	\bar{X}	S	\bar{X}	S
1. ด้านพอประมาณ	0.47	0.25	1.64	0.27
1.1 ใช้วัสดุในปริมาณที่เหมาะสมกับชิ้นงาน	0.53	0.52	1.73	0.46
1.2 ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีขนาดพอเหมาะกับชิ้นงาน	0.60	0.51	1.60	0.51
1.3 ทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด	0.27	0.46	1.60	0.51
2. ด้านการประหยัด	0.71	0.28	1.60	0.34
2.1 เลือกใช้วัสดุที่หาได้ตามธรรมชาติ	0.80	0.41	1.53	0.52
2.2 เลือกใช้วัสดุที่สามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้	0.53	0.52	1.60	0.51
2.3 เลือกใช้วัสดุที่มีอยู่ใกล้ตัว	0.80	0.56	1.67	0.49
3. ด้านการมีเหตุผล	0.56	0.30	1.78	0.24
3.1 เลือกวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมด้วยเหตุผล	0.53	0.52	1.67	0.49
3.2 ทำกิจกรรมได้ตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง	0.60	0.51	1.67	0.49
3.3 ใช้อุปกรณ์ไม่ให้เกิดอันตรายและปลอดภัย	0.53	0.52	2.00	0.00
โดยรวมทั้งหมด	0.58	0.15	1.67	0.18

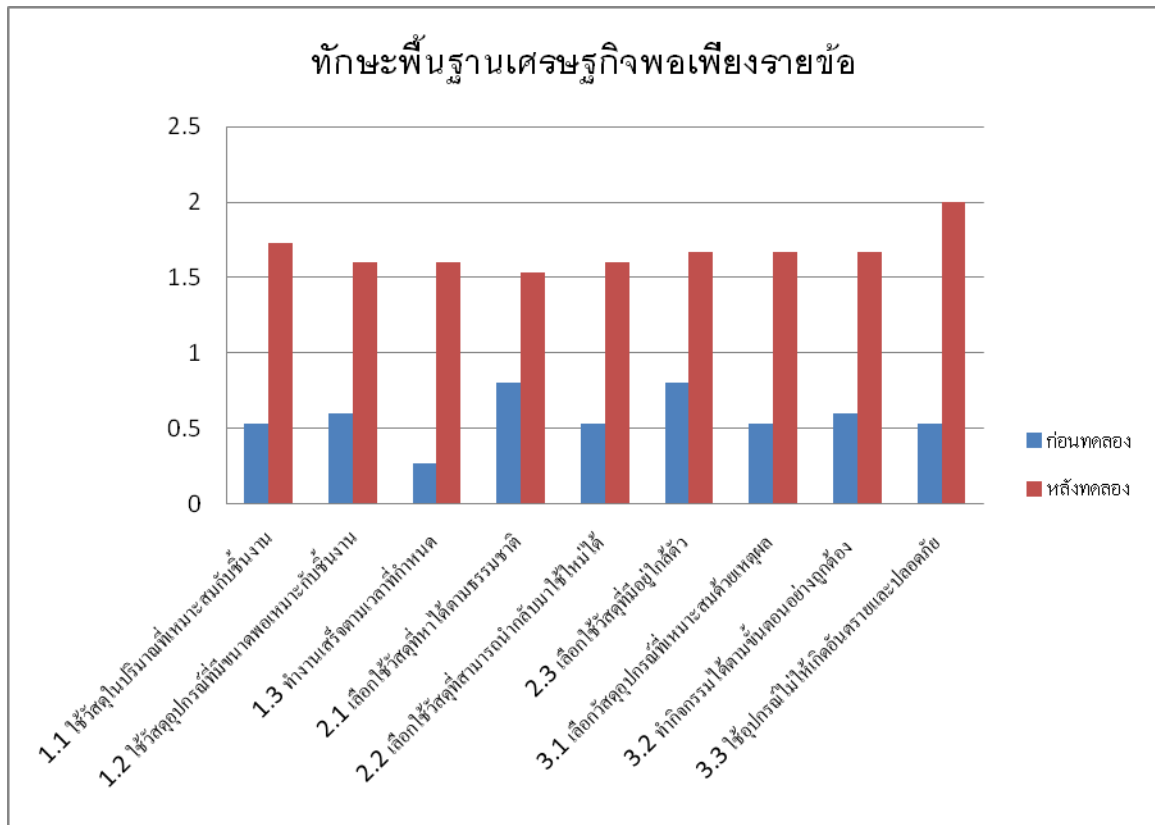
ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 4 พบว่า ระดับคะแนนการประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัย เป็นดังนี้

ก่อนได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะเด็กปฐมวัยมีคะแนนการประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงรายชื่ออยู่ในระดับที่ไม่แสดงพฤติกรรมหรือปฏิเสธ ($\bar{X} = 0.27 - \bar{X} = 0.60$) จำนวน 7 ข้อ เรียงลำดับจากน้อยถึงมากคือ ทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด ($\bar{X} = 0.27$) และมากคือ ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีขนาดพอเหมาะกับชิ้นงาน ($\bar{X} = 0.60$) และทำกิจกรรมได้ตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง ($\bar{X} = 0.60$)

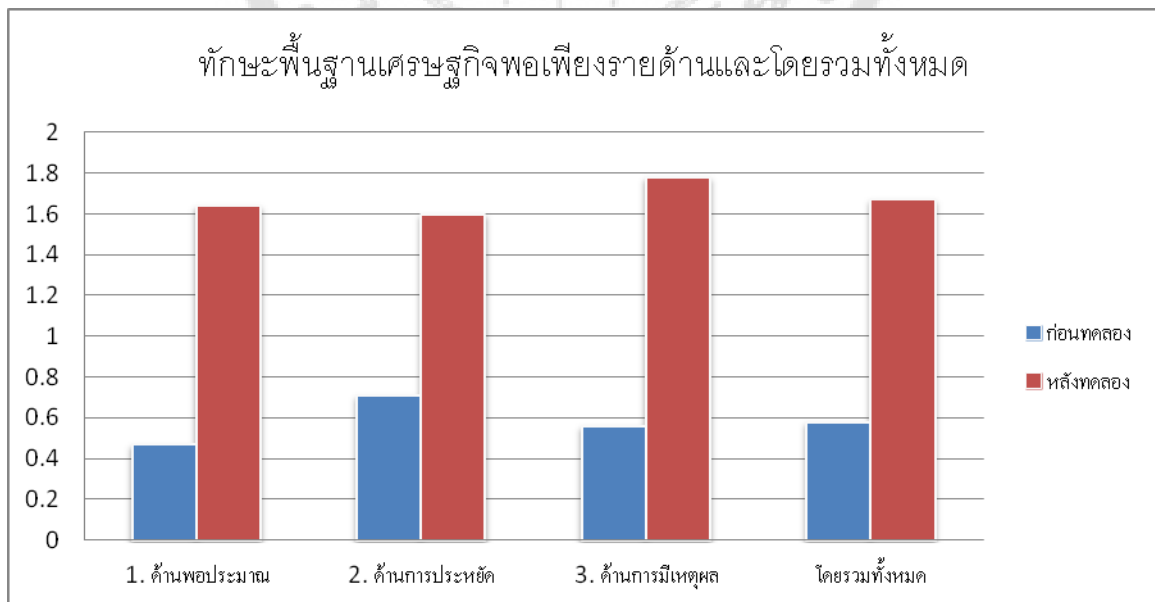
และอยู่ในระดับแสดงพฤติกรรมได้เมื่อแนะนำจำนวน 2 ข้อ คือเลือกใช้วัสดุที่หาได้ตามธรรมชาติ ($\bar{X} = 0.80$) และ ข้อเลือกใช้วัสดุที่มีอยู่ใกล้ตัว ($\bar{X} = 0.80$) รายด้านและโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับที่ไม่แสดงพฤติกรรมหรือปฏิเสธเรียงลำดับจากน้อยไปมากดังนี้ ด้านพอประมาณ ($\bar{X} = 0.47$) ด้านการมีเหตุผล ($\bar{X} = 0.56$) โดยรวมทั้งหมด ($\bar{X} = 0.58$) และ . ด้านการประหยัด ($\bar{X} = 0.71$)

และหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะเด็กปฐมวัยมีเด็กปฐมวัยมีคะแนนการประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงรายข้ออยู่ในระดับแสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง ($\bar{X} = 1.53 - \bar{X} = 2.00$) ทุกข้อ เรียงลำดับจากน้อยถึงมากคือ ข้อ 2.1 เลือกใช้วัสดุที่หาได้ตามธรรมชาติ ($\bar{X} = 1.53$) และใช้อุปกรณ์ไม่ให้เกิดอันตรายและปลอดภัย ($\bar{X} = 2.00$) รายด้านและโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับที่แสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเองเรียงลำดับจากน้อยไปมากดังนี้ ด้านการประหยัด ($\bar{X} = 1.60$) ด้านพอประมาณ ($\bar{X} = 1.64$) โดยรวมทั้งหมด ($\bar{X} = 1.67$) และด้านการมีเหตุผล ($\bar{X} = 1.78$)

สรุปผลการศึกษาระดับทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงพบว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะเด็กปฐมวัยมีคะแนนรายข้ออยู่ในระดับที่ไม่แสดงพฤติกรรมหรือปฏิเสธจำนวน 7 ข้ออยู่ในระดับแสดงพฤติกรรมได้เมื่อแนะนำจำนวน 2 ข้อ มีคะแนนรายด้านและโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับที่ไม่แสดงพฤติกรรมหรือปฏิเสธ ดังนี้ ด้านพอประมาณ . ด้านการมีเหตุผล โดยรวมทั้งหมด และ ด้านการประหยัดตามลำดับ หลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะเด็กปฐมวัยมีคะแนนรายข้ออยู่ในระดับแสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง ทุกข้อ เพื่อให้เห็นเด่นชัดผู้วิจัยได้นำคะแนนเฉลี่ยรายข้อ รายด้านและโดยรวมทั้งหมดก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะมานำเสนอเป็นแผนภูมิ ดังแสดงในภาพประกอบ 3 และภาพประกอบ 4

ภาพประกอบ 3 แผนภูมิระดับทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงรายข้อ

ภาพประกอบ 4 แผนภูมิระดับทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงรายด้านและโดยรวมทั้งหมด

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบคะแนนระดับทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง รายชื่อ รายด้าน และโดยรวมทั้งหมดก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ ผู้วิจัยได้นำคะแนนทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ของเด็กปฐมวัย รายชื่อ รายด้านและโดยรวมทั้งหมดก่อนและหลังที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ และทดสอบค่านัยสำคัญทางสถิติ ของความแตกต่างเฉลี่ย โดยใช้ Paired-sample t-test ในกรณีที่พบว่าค่า t มีนัยสำคัญทางสถิติ จะคำนวณค่าขนาดส่งผล (Effect Size) โดยใช้สูตรขนาดส่งผลของโคเฮน(Cohen's d) ปรากฏผลดังแสดงในตาราง 5

ตาราง 5 ค่าสถิติทดสอบ Paired- Sample t-test และขนาดส่งผลของ โคเฮน (Cohen's d) ของ

คะแนนทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงแยกรายชื่อ รายด้าน และโดยรวมทั้งหมดของเด็กปฐมวัย ก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ

ทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง	\bar{D}	S_D	$S_{\bar{D}}$	t	df	p	D
1. ด้านพอประมาณ	1.18	0.31	0.08	14.95**	14.00	0.00	3.86
1.1 ใช้วัสดุในปริมาณที่เหมาะสมกับชิ้นงาน	1.20	0.68	0.17	6.87**	14.00	0.00	1.77
1.2 ใช้วัสดุอุปกรณ์ขนาดพอเหมาะกับชิ้นงาน	1.00	0.65	0.17	5.92**	14.00	0.00	1.53
1.3 ทำงานเสร็จตามเวลาที่กำหนด	1.33	0.49	0.13	10.58**	14.00	0.00	2.73
2. ด้านการประหยัด	0.89	0.30	0.08	11.48**	14.00	0.00	2.96
2.1 เลือกใช้วัสดุที่หาได้ตามธรรมชาติ	0.73	0.59	0.15	4.78**	14.00	0.00	1.24
2.2 เลือกใช้วัสดุที่นำกลับมาใช้ใหม่ได้	1.07	0.59	0.15	6.96**	14.00	0.00	1.80
2.3 ใช้วัสดุที่มีอยู่ใกล้ตัว	0.87	0.64	0.17	5.25**	14.00	0.00	1.35
3. ด้านการมีเหตุผล	1.22	0.41	0.11	11.50**	14.00	0.00	2.97
3.1 เลือกวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม	1.13	0.52	0.13	8.50**	14.00	0.00	2.19
3.2 ทำกิจกรรมได้ตามขั้นตอนอย่างถูกต้อง	1.07	0.70	0.18	5.87**	14.00	0.00	1.52
3.3 ใช้อุปกรณ์ไม่ให้เกิดอันตราย ปลอดภัย	1.47	0.52	0.13	11.00**	14.00	0.00	2.84
โดยรวมทั้งหมด	1.10	0.20	0.05	21.14**	14.00	0.00	5.46

ผลการวิเคราะห์ตามตาราง 5 พบว่า ระดับคะแนนการประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัย เป็นดังนี้

หลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะเด็กปฐมวัย มีคะแนนการประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีขนาดส่งผลในระดับมากที่สุด 9

ข้อ โดยข้อที่ต่ำสุด เปลี่ยนแปลงน้อย คือเลือกใช้วัสดุที่หาได้ตามธรรมชาติ ($t= 4.78^{**}$; $d=1.24$) และ ข้อที่เปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ ใช้อุปกรณ์ไม่ให้เกิดอันตราย ปลอดภัย($t= 11.00^{**}$; $d=2.84$) ตามลำดับ และมีคะแนนรายด้านทุกด้านและโดยรวมทั้งหมดมีการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีขนาดส่งผลในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ ด้านการประหยัด ($t=11.48^{**}$; $d=2.96$) ด้านการมีเหตุผล($t=11.50^{**}$; $d=2.97$) ด้านพอประมาณ($t=14.95^{**}$; $d=3.86$) และ โดยรวมทั้งหมด($t=21.14$; $d=5.46$)

สรุป เด็กปฐมวัยมีคะแนนการประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงรายข้อทุกข้อ รายด้านทุกด้านและโดยรวมทั้งหมด เปลี่ยนแปลงสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีขนาดส่งผลในระดับมาก

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา ทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ มีจุดมุ่งหมายในการวิจัยคือ เพื่อศึกษาระดับทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะและเพื่อเปรียบเทียบคะแนนทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยที่จะได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะ ก่อนและหลังการทดลอง

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าประชากรที่ใช้ในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ เป็นเด็กปฐมวัยชาย-หญิง ที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนอิสลามสันติชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 กรุงเทพฯ ซึ่งมีจำนวน 30 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ เป็นเด็กปฐมวัย ชาย-หญิง มีอายุ 4-5 ปี กำลังศึกษาชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557 โรงเรียนอิสลามสันติชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 กทม. ซึ่งได้มาโดยการสุ่มอย่างง่าย จากจำนวน 15 คน จาก 30 คน เพื่อกำหนดเป็นกลุ่มทดลองตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยตัวต้น ได้แก่ การจัดกิจกรรมศิลปะ ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะ แบบประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น 9 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .79

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Design) ซึ่งทำการศึกษาวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนระดับปฐมวัย โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองโดยสร้างความคุ้นเคยกับกลุ่มตัวอย่างเป็นเวลา 1 สัปดาห์ จากนั้นทำการประเมิน ด้วยแบบประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง วัดผลก่อนทดลองกับกลุ่มทดลอง และดำเนินการทดลองจนครบ 6 สัปดาห์ เมื่อสิ้นสุดการทดลอง นำแบบประเมินพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงมาทดสอบอีกครั้ง และนำข้อมูลที่ได้จากการทดสอบมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะก่อนและหลังการจัดกิจกรรมศิลปะกับเด็กปฐมวัย มีระดับทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมมีการเปลี่ยนแปลงสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ .01 ระดับคะแนนแบบประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยก่อนได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะมีคะแนนทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง รายข้ออยู่ในระดับไม่แสดงพฤติกรรมหรือปฏิเสธ จำนวน 7 ข้อ อยู่ในระดับแสดงพฤติกรรมได้เมื่อแนะนำจำนวน 2 ข้อ มีคะแนน

รายด้านและโดยรวมทั้งหมดอยู่ในระดับที่ไม่แสดงพฤติกรรมหรือปฏิเสธ หลังได้รับการจัดกิจกรรม ศิลปะเด็กปฐมวัยมีคะแนนรายข้ออยู่ในระดับแสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเองทุกข้อ ดังนี้ 1. ด้านพอประมาณก่อนได้รับการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 0.47$) หลังได้รับการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 1.64$) 2. ด้านการประหยัดก่อนได้รับการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 0.71$) หลังได้รับการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 1.60$) 3. ด้านการมีเหตุผลก่อนได้รับการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 0.56$) หลังได้รับการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 1.78$) และโดยรวมทั้งหมดก่อนได้รับการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 0.58$) หลังได้รับการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 1.67$) ซึ่งสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีขนาดส่งผลในระดับมาก เรียงลำดับดังนี้ ด้านการประหยัด ($t=11.48^{**}$; $d=2.96$) ด้านการมีเหตุผล ($t=11.50^{**}$; $d=2.97$) ด้านพอประมาณ ($t=14.95^{**}$; $d=3.86$) และโดยรวมทั้งหมด($t=21.14$; $d=5.46$)

สรุปว่า การจัดกิจกรรมศิลปะส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยมีทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงด้านการพอประมาณ ด้านการประหยัด และด้านการมีเหตุผลสูงขึ้นอย่างชัดเจน

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและเปรียบเทียบทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยก่อนและหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานของการวิจัยครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมศิลปะสามารถส่งเสริมพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยให้สูงขึ้นได้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้สามารถอภิปรายผลได้ว่า

1. ด้านพอประมาณ เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะก่อนการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 0.47$) คือ ไม่แสดงพฤติกรรมหรือปฏิเสธ หลังได้รับการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 1.64$) คือ แสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง มีการพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ด้านการประหยัด เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะก่อนการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 0.71$) คือ แสดงพฤติกรรมได้เมื่อชี้แนะ หลังได้รับการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 1.60$) คือ แสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง มีการพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ด้านการมีเหตุผลเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะก่อนการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 0.56$) คือ ไม่แสดงพฤติกรรมหรือปฏิเสธ หลังได้รับการจัดกิจกรรม ($\bar{X} = 1.78$) คือ แสดงพฤติกรรมได้ด้วยตนเอง มีการพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ที่เป็นเช่นนี้เพราะทักษะพื้นฐาน

ฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะหลังจากได้ทำกิจกรรมโดยมีรูปแบบการสอนที่มีการวางแผนในการจัดกิจกรรมตามลำดับขั้น ขั้นนำ โดยนำเสนอให้เด็กสนใจและอยากเรียนรู้ โดยการเล่านิทาน อ่านคำคล้องจอง โดยกิจกรรมต้องสัมพันธ์กับเรื่องที่เด็กต้องการเรียนรู้และส่งเสริมให้สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง ขั้นดำเนินกิจกรรม เด็กได้เรียนรู้ขั้นตอนในการทำกิจกรรมตามลำดับ เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริง ได้สัมผัส และได้มีโอกาสเลือกวัสดุ อุปกรณ์ ที่จะใช้ทำกิจกรรมด้วยตนเองและเชื่อมโยงความคิดของเด็กจากการเรียนรู้จากการทำกิจกรรม และสื่อสารออกมาอย่างมีความหมาย ขั้นสรุปให้ผู้เรียนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นในผลงานของตนเองและของเพื่อนในกลุ่ม ช่วยกันสรุปจากการทำกิจกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงได้ พบว่าขณะทำการทดลองเด็กให้ความสนใจที่จะเรียนรู้ ทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการพอประมาณ ด้านการประหยัด และด้านการมีเหตุผล เด็กปฐมวัยมีทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงสูงขึ้น การเรียนรู้ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองได้ค้นหาคำตอบ และร่วมกันแสดงความคิดเห็นในการทำกิจกรรม ทำให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของเพียเจท์ สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์. (2550: 55-57) กล่าวว่า เด็กสามารถเรียนรู้ได้จากการเล่น ทดลอง สำรวจ มีโอกาสในการตัดสินใจ ในการแก้ปัญหาต่างๆ และการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจหรือความต้องการ มีบรรยากาศในการเรียนที่อบอุ่นและเป็นกันเอง มีความหลากหลายของกิจกรรมได้ลงมือ ลองถูกจากการลงมือปฏิบัติจริงจะเป็นการเรียนรู้ที่เกิดจากการค้นพบรวมทั้งการสังเกตจากบุคคลอื่น ทำให้เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง เห็นถึงความสำคัญของสิ่งต่างที่มีอยู่รอบตัว นอกจากนั้น ดวงหทัย เดชาวิตันเจริญกิจ และ อุดมเดช เกตุแก้ว กล่าวว่ากิจกรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกิจกรรมที่เด็กปฐมวัยสามารถพบได้ในชีวิตประจำวันและคุ้นเคยเป็นอย่างดี ประกอบกับการที่ครูได้จัดสภาพแวดล้อม กระตุ้นและชี้แนะเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่อง เมื่อเด็กปฐมวัยทำกิจกรรมทุกครั้งจึงส่งผลให้เด็กปฐมวัยได้เผชิญกับปัญหาและได้ฝึกประสบการณ์การแก้ปัญหาโดยเด็กมีปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกับผู้อื่นผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวัน การเปิดโอกาสให้เด็กปฐมวัยได้ลงมือกระทำและคิดด้วยตัวเด็กเอง ครูสนับสนุนให้เด็กควบคุมตนเองในการแก้ปัญหาในแต่ละกิจกรรมโดยการทำซ้ำๆ ตามความพอใจจะช่วยให้เด็กปฐมวัยพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของธอร์นไคด์ ในเรื่องของกฎแห่งการฝึกหัด (Law of Exercise) ว่า การที่ผู้เรียนได้ฝึกหัดหรือกระทำซ้ำบ่อยๆ ก็ย่อมจะทำให้เกิดความสมบูรณ์ถูกต้อง ให้เด็กได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติหรือทำแบบฝึกหัดบ่อยๆ จนทำได้อย่างคล่องแคล่วและมีแรงจูงใจ มีความสนใจเข้าถึงเป้าหมายและคุณค่าของสิ่งที่ทำทั้งนี้เพราะเด็กปฐมวัยต้องการได้รับการฝึกฝนให้เกิดทักษะซึ่งกฎนี้เป็นภาระเน้นความมั่นคงระหว่างการเรียนรู้และการตอบสนองที่ถูกต้อง

ยอมนำมาซึ่งความสมบูรณ์แห่งการเรียนรู้เพราะการเรียนรู้ที่ดีที่สุด คือการให้เด็กได้ลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเอง (อารี พันธุ์ณี 2542: 123-125)

กล่าวได้ว่า การจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง สามารถพัฒนาทักษะพื้นฐานของเด็กปฐมวัยได้ทุกด้าน เนื่องจากการจัดกิจกรรมศิลปะเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงออกทางความคิดและได้ลงมือปฏิบัติจริง แก้ปัญหาและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี เด็กมีความสุข สนุกสนาน ได้ความรู้สามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้บนพื้นฐานการมีทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะเห็นได้จากการวิเคราะห์ การเปลี่ยนแปลงของคะแนนที่แตกต่างก่อนและหลังการทำกิจกรรมศิลปะเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ซึ่งสอดคล้องกับ สิริมา ภิญโญอนันตพงษ์ (2550: 42) กล่าวว่า การส่งเสริมและพัฒนาทักษะพื้นฐานทางคณิตศาสตร์ให้เด็กปฐมวัย มีหลักในการส่งเสริมโดยให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ใช้วัสดุอุปกรณ์เป็นของจริง สร้างความเข้าใจและรู้ความหมายมากกว่าการให้จำโดยให้เด็กคิดหาเหตุผลมาตอบ และกิจกรรมควรสร้างความสนุกสนานควบคู่กับความรู้ เช่น การจัดกิจกรรมศิลปะสื่อผสม การจัดกิจกรรมศิลปะนอกห้องเรียน เป็นต้น และสอดคล้องกับกุลยา ตันติผลาชีวะ (2551ก: 159) ที่กล่าวถึงการจัดกิจกรรมทางคณิตศาสตร์สำหรับเด็กปฐมวัยว่าควรมีวัสดุอุปกรณ์ หรือสื่อการเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมให้เด็กได้มีโอกาสสังเกต สัมผัส ทดลอง สืบค้น ค้นหา แก้ปัญหาด้วยตนเอง และมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นๆ และผู้ใหญ่ โดยครูเป็นผู้จัดสภาพแวดล้อมอำนวยความสะดวก และให้การช่วยเหลือจะทำให้เด็กเรียนคณิตศาสตร์ได้ดี

ผลการวิจัยในครั้งนี้แสดงให้เห็นว่า การจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยได้ดี ทั้งนี้ถ้าเด็กได้รับการสนับสนุนส่งเสริมและฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากผลการวิจัยตลอดระยะเวลา 6 สัปดาห์ ที่เด็กได้รับการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่องทำให้เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมศิลปะด้วยตนเอง และเลือกวัสดุอุปกรณ์ในการทำชิ้นงานด้วยตนเองโดยครูมีบทบาทสำคัญคือ กระตุ้นและเสริมแรงทางบวก ให้เด็ก คิด ปฏิบัติ และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ในการทำกิจกรรมศิลปะ มีหลายรูปแบบ เช่น การเล่นสี การพิมพ์ภาพ การร้อย และงานกระดาษ เด็กได้ทำกิจกรรมหลายแบบ ได้พัฒนากระบวนการคิดอย่างมีระบบ และปฏิบัติอย่างมีขั้นตอน ก่อนหลังตามลำดับ รู้จักแบ่งปันพอเพียง ประหยัดและมีเหตุผลในการทำงาน ทำให้บรรยากาศในการทำงานเป็นไปอย่างสนุกสนาน มีความสุข เกิดการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น ดังนั้น กิจกรรมศิลปะควรส่งเสริมให้กับเด็กปฐมวัยในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง และใช้เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาของเด็กปฐมวัยต่อไป

ข้อสังเกตที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะพบข้อสังเกตดังนี้

1. การพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรมศิลปะ โดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ทำกิจกรรม เลือกวัสดุอุปกรณ์ตามความสนใจของเด็ก ทำให้เด็กเกิดความคิดในการสร้างสรรค์ผลงานให้สวยงาม ทำให้เด็กมีความสุข สนุกสนานเพลิดเพลิน กล้าแสดงออก เด็กมีความกระตือรือร้น และตื่นตื้นต่อกิจกรรมศิลปะที่ตนเองได้ลงมือกระทำ เด็กมีความคิด รู้จักแก้ปัญหา ทำบ่อยๆ จนเกิดทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง

2. ในระยะแรกของการทำกิจกรรมเด็กไม่กล้าแสดงออก ไม่กล้าตัดสินใจที่จะเลือกวัสดุ หรืออุปกรณ์ขนาดใดแบบใด พอครูแนะนำและกระตุ้นความคิด พูดคุยทำความเข้าใจทำให้เด็กเริ่มไว้วางใจ และกล้าที่จะถาม กล้าตัดสินใจในการทำกิจกรรม เมื่อทำกิจกรรมไประยะหนึ่งเด็กเริ่มคุ้นเคยมากขึ้น จึงทำให้เด็กกล้าแสดงออกมากขึ้น และสร้างสรรค์ผลงานได้สวยงามตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

3. การเปิดโอกาสให้เด็กได้มีส่วนร่วมในการหาวัสดุที่ใช้ทำกิจกรรมด้วยตนเอง ทำให้เด็กตื่นตื้นและสนใจในการทำกิจกรรมศิลปะ อยากมีส่วนร่วมในการเลือกใช้วัสดุ สนุกสนานเพลิดเพลิน ทำให้บรรยากาศในการทำกิจกรรมศิลปะของเด็กๆ มีความสุข

4. การใช้อุปกรณ์ที่ต้องใช้ความระมัดระวังในการทำงาน เช่น กรรไกร เมื่อเด็กสามารถใช้อุปกรณ์นั้นได้ เด็กจะเกิดความภาคภูมิใจที่ตนสามารถใช้อุปกรณ์ได้อย่างระมัดระวังปลอดภัยต่อตนเองและปลอดภัยต่อผู้อื่น ทำให้เด็กสนุกกับการทำกิจกรรมและมีความภูมิใจที่ตนสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะได้อย่างสวยงามตามความคิดอย่างอิสระ

5. ในระยะแรกของการจัดกิจกรรมศิลปะ เด็กปฐมวัยยังไม่มีทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง จึงทำให้ใช้วัสดุอุปกรณ์บางอย่างมากเกินไป ไม่เหมาะกับชิ้นงานบ้างก็เลิกเกินไปไม่เหมาะสม และไม่ค่อยกล้าแสดงความคิดเห็นหรือแสดงออกตามความคิดของตนในการสร้างสรรค์ผลงาน แต่เมื่อดำเนินกิจกรรมผ่านไปสักระยะหนึ่งพบว่า เด็กปฐมวัยมีทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงสูงขึ้น แสดงพฤติกรรมชัดเจนขึ้น กล้าแสดงออกทางความคิดเห็นมากขึ้น รู้จักใช้วัสดุ อุปกรณ์อย่างเหมาะสม ทำกิจกรรมได้พอดีกับเวลาที่กำหนด และใช้อุปกรณ์ที่จะก่อให้เกิดอันตรายได้อย่างปลอดภัย รู้จักแก้ปัญหาได้ดี และกล้าแสดงออกทางความคิดได้มากขึ้น

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการทำวิจัยครั้งนี้

1. กระบวนการพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะนั้นไม่ยาก ครูหรือผู้สนใจจะนำไปปฏิบัติ ต้องมีความเชื่อมั่นว่า การจัดกิจกรรมศิลปะสามารถพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงได้ โดยให้เด็กเป็นศูนย์กลาง เด็กได้ลงมือปฏิบัติ และสามารถเลือกวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมได้เอง โดยมีครูเป็นผู้ชี้แนะ สิ่งสำคัญคือครูจะต้องวางแผนในการประเมินผล เพื่อนำไปปรับปรุงการจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับเด็กปฐมวัยและบริบทของสังคมนั้นๆ ต่อไป

2. การจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ควรเริ่มจากการให้เด็กเป็นผู้เลือกวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรมตามความสนใจ และความสามารถของตนเอง จะทำให้เด็กมีความกระตือรือร้นและมีความสุขในการทำกิจกรรม โดยมีครูเป็นผู้เสริมแรงทางบวกและคอยชี้แนะ

3. การพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงด้วยการจัดกิจกรรมศิลปะนั้น ครูต้องยอมรับในความคิดและการเลือกวัสดุต่าง ๆ ของเด็ก และเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติเอง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามความคิดของเด็ก

4. ครูควรให้คำแนะนำ และคอยช่วยเหลือในการทำกิจกรรมของเด็กเมื่อเด็กต้องการความช่วยเหลือในระดับที่เหมาะสม จะทำให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเองและความสามารถของตนเองมากขึ้น

5. การจัดกิจกรรมให้เด็กควรคำนึงถึงความสามารถ และความแตกต่างของเด็กและเปิดโอกาสให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่นในการทำกิจกรรมกลุ่ม เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษารายละเอียดการจัดกิจกรรมศิลปะเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงในเด็กปฐมวัยในด้านต่างๆ เช่น ด้านความพอประมาณ พอเพียง การประหยัด และความมีเหตุผล เพื่อสามารถนำไปใช้กับเด็กปฐมวัยในระดับต่างๆ ได้ต่อไป

2. ในการจัดกิจกรรมศิลปะควรสร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. การจัดกิจกรรมควรมีการศึกษาวិธีการ และยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง ในการพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การเลือกวัสดุ และอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม ที่เหมาะสมและถูกวิธี ไม่ให้เกิดอันตราย เป็นต้น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2549). *คู่มือการดำเนินงานโครงการดินดีชีวิตปลอดภัย*. กรุงเทพฯ: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
- กมล เวียสุวรรณ และนิตยา เวียสุวรรณ. (2541). *แนวความคิดพัฒนาสื่อการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ: บริษัท ต้นอ่อน 1999 จำกัด.
- กระทรวงศึกษาธิการ กรมวิชาการ (2554) *แนวทางการจัดการเรียนรู้เกษตรแบบ เศรษฐกิจพอเพียง* กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2547ข). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาระดับมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2546 (สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2551ก). *การจัดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: เบรน -เบส บู้คส์.
- กวรรณิการ์ โยธารินทร์. (2545). *พฤติกรรมทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่ม*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2548). *การสร้างขบวนการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ : คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจพอเพียง
- คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2549). *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร*. กรุงเทพฯ : คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
- จรัล คำภารัตน์. (2541). *การสอนศิลปะเพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ระดับประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ : เวลต์มีเดีย.
- จิราภรณ์ ส่องแสง. (2549). "ศิลปะกับเด็กปฐมวัย" *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. 10 (3) : 45-46.
- จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และปรียานุช พิบูลสรวารุฑ. (2553). *ตามรอยพ่อ ชีวิตพอเพียงสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : บริษัท ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง จำกัด.
- ชัยณรงค์ เจริญพานิชย์กุล. (2532). *กิจกรรมศิลปะเด็กอนุบาล*. กรุงเทพฯ: แพลน ลิซซิ่ง.
- ชไมมน ศรีสุรภักษ์ (2540). *การศึกษาความสัมพันธ์ทางสังคมของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มแบบวางแผน ปฏิบัติตาม ทบทวน และแบบปกติ*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ถวัลย์ มาศจรัส; และ มณี เรืองขำ.(2549). *แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอน Project .*

ท้องถิ่น. วิชา ECED 201 การศึกษาปฐมวัย. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ทองทิพภา วิริยะพันธุ์. (2550). *มนุษย์สัมพันธ์กับการบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ :

สหธรรมมิก จำกัด.

ทิตนา แชมมณี. (2550). *รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ

: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

----- . (2550). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มี*

ประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ธนิดา ลอยไพยม (2552). *การจัดการศึกษาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในสถานศึกษาชั้น*

พื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเพชรบุรีเขต 2.วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร

มหาบัณฑิต แขนงวิชาบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาศึกษาศาสตร์ นนทบุรี:

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

ธีรพงษ์ ตั้งธีระสุนันท์ (2553). *เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวง ของในหลวงกับการวิเคราะห์ความหมาย*

ของนักเศรษฐศาสตร์. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาเศรษฐศาสตร์.

นพเนตร ธรรมบวร. (2540). *การประเมินผลพัฒนาการเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์

นภัสวรรณ ชื่นฤดี. (2550). การพัฒนาสาระการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย ตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจ

แบบพอเพียง. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

นันทา ชุตติแพทยวิภา. (2547). *ผลของการจัดการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อมตามแนว*

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต วิชาเอกการมัธยมศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

นุชรีย์ ม่วงอยู่.(2550). *การจัดประสบการณ์แบบโครงการเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะตามแนวคิดเศรษฐกิจ*

พอเพียงในเด็กปฐมวัย. วิทยานิพนธ์ ก.ศ.ม. (การศึกษาพิเศษ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

บุญเขต ภิญญอนันตพงษ์. (2557). *ระเบียบวิธีวิจัยและสถิติเพื่อการวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 1.

กรุงเทพฯ: ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บุศรินทร์ สิริปัญญาธร. (2541). *แนวโน้มและอัตราการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัย*

ที่เกิดจากกิจกรรมศิลปะแบบ สี่ผสมเป็นกลุ่ม. วิทยานิพนธ์ ก.ศ.ม. (สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์).

กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- บุศรินทร์ สิริปัญญาธร. (2545, กรกฎาคม). กิจกรรมศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย. *วารสารการศึกษาปฐมวัย*. 6(3): 14-19.
- บุษยา อินทร์งาม.(2552). ผลการเปรียบเทียบการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแนวทฤษฎีเศรษฐกิจพอเพียง. ปรินญาณิพนธ์ ก.ศ.ม. (สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ปฐมพร ดอนไพโรธรรม. (2550). การศึกษาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมัดใหญ่ของเด็กกลุ่มดาวน โดยใช้กิจกรรมโยคะ. ปรินญาณิพนธ์ ก.ศ.ม. (การศึกษาพิเศษ) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ประพิมพ์พัทธ์ พละพงศ์. (2550). ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยในการทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยกระดาษเส้น. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ปริยานุช พิบูลสรวาฐ. (2549). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ*. เอกสารสรุปจากปาฐกถาพิเศษในการสัมมนาพุทธศาสตร์การสื่อสารในการเผยแพร่ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. วันที่ 26 กันยายน 2549 ณ หอประชุมพ่อขุนรามคำแหงมหาราช มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- พรณี ช. เจตนาจิต. (2528). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : การพิมพ์.
- พิพัฒน์ ยอดพฤติการ. (2550). *การใช้การสร้างตัวชี้วัดเพื่อวิเคราะห์เศรษฐกิจพอเพียงโดยเปรียบเทียบกับพุทธเศรษฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: วนิดาการพิมพ์.
- พีรพงษ์ กุลพิศาล. (2531). *มโนภาพและการรับรู้ทางศิลปะ = Conception and perception in art* . กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.
- . (2533). *สมองถูกพัฒนาได้ด้วยศิลปะ*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: แพลน พับลิชชิ่ง.
- . (2536). *สมองถูกพัฒนาได้ด้วยศิลปะ*. กรุงเทพฯ: ธารอักษร
- มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. (2533). *เอกสารประกอบการฝึกอบรมครู และผู้เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย*. หน่วย 6 – 10. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- มานพ ถนอมศรี. (2546). *ศิลปะสำหรับเด็ก*. กรุงเทพฯ: สิปปประชา.
- เยาวพา เดชะคุปต์. (2528). *กิจกรรมสำหรับเด็กก่อนวัยเรียน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- . (2536). *ความสามารถทางสติปัญญากับความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นเด็กเล็กโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*. กรุงเทพฯ : ภาควิชาหลักสูตร และการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- . (2542). *การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แม็ค.

- ลลิตพรรณ ทองงาม. (2539). *วิชาประถม 422 ศิลปะสำหรับครูประถม*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ลิปพนนท์ เกตุทัต. (2543). *วิสัยทัศน์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศไทย 2543-2563 ภาพรวมความต้องการของผู้ใช้เทคโนโลยี*. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ
- เลิศ อานันท์นะ. (2529). *จิตวิทยากับพฤติกรรมกรรมการแสดงออกทางศิลปะของเด็กในสรุปการจัดชุมนุมเชิงปฏิบัติการศิลปะเด็ก ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- เลิศ อานัน . (2535). *เทคนิควิธีสอนศิลปะเด็ก*. กรุงเทพฯ : กราฟิคอาร์ต.
- ศรีแพร จันทราภิรมย์. (2550). *ความคิดสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้เปลือกข้าวโพด*. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ศรียา นิยมธรรม. (2545). *การศึกษาพิเศษ*. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.
- ศิริมาศ ไทยวัฒนา. (2537). *การจัดกิจกรรมและสื่อการสอนเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ สำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมดี สมพวงภักดี. (2550). *สภาพการดำเนินงานตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูผู้สอนในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา .* อุดรธานี. วิทยานิพนธ์ สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สรรเสริญ วงศ์ชอุ่ม. (2544). *เศรษฐกิจพอเพียง : พื้นฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน* : กรุงเทพฯ.
- สัญญาลักษณ์ สุวรรณรัมย์. (2533). *คู่มือ การจัดกิจกรรมสร้างสรรค์ศิลปะเด็ก ชั้นอนุบาลปีที่ 1*. กรุงเทพฯ: ดวงกลมสมัย
- สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาแห่งชาติ. (2526) *การศึกษาเอกชนในประเทศไทย*. กรุงเทพฯ . พัฒนาศึกษา
- สำนักงานคณะกรรมการ การประถมศึกษาแห่งชาติ. (2535). *คู่มือการจัดกิจกรรม และการเล่น กลางแจ้ง สำหรับเด็กประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ.(2553).*ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*
http://www.rdpb.go.th/rdpb/visit/philosophy_of_sufficiency_economy.html
http://www.rdpb.go.th/rdpb/visit/philosophy_of_sufficiency_economy.html เข้าถึงเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2557.

สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. (2543). *วิสัยทัศน์วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีไทย 2020 : สถานภาพและยุทธศาสตร์ (ฉบับสมบูรณ์) หนึ่งในโครงการจัดทำวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์แห่งชาติด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ.ศ. 2543-2563* สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ. กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ

สินี อิศรเสนา ณ อยุธยา (มปป). *เอกสารประกอบการสอนวิชาการจัดโปรแกรมสำหรับเด็กปฐมวัย (ปฐมวัย)* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

สิริพรรณ ต้นศิริตันไพศาล. (2545). *ศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย*. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.

สิริมา ภิญญอนันตพงษ์. (2547). *การพัฒนาโครงการเด็กนักวิจัยและการประเมินเน้นเด็กเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

----- (2550). *การศึกษาปฐมวัย* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

----- (2550). *การวิจัยด้านการศึกษปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

สุทธิพรรณ ธีรพงศ์. (2534). *การศึกษาพฤติกรรมร่วมมือของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรม ศิลปะสร้างสรรค์ เป็นกลุ่มแบบครูไม่มีส่วนร่วม*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. สาขาการศึกษาปฐมวัย กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สุนัย เศรษฐบุญสร้าง. (2550). *แนวทางปฏิบัติ 7 ขั้นสู่วิถีเศรษฐกิจพอเพียงจากแนวปฏิบัติสู่แนวคิดทางทฤษฎีของเศรษฐกิจพอเพียง*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ซีเอ็ดดูเคชั่น

สุเมธ ดันดิเวชกุล. (2541). *การดำเนินชีวิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ* : กรุงเทพฯ.

สุวัฒน์ วิวัฒน์านนท์. (2550). *ทักษะการอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียน*. กรุงเทพฯ: เพ็ญฟ้า.

เสาวลักษณ์ มาพร. (2551). *ความพร้อมในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปจัด การศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1*. วิทยานิพนธ์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

หอการค้า. (2553). *เศรษฐกิจพอเพียง ปรัชญาใหม่ในยุคโลกาภิวัตน์*. กรุงเทพฯ : บริษัท อมรินทร์ บุ๊คเซ็นเตอร์.

องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึกในพระบรมราชินูปถัมภ์. (2549). *คู่มือพ่อแม่ สำหรับการอบรมเลี้ยงดูเด็กแรกเกิด – 5 ปี*. กรุงเทพมหานคร.

องค์การ อินทรมพรรย์. (2526). *การจัดการโรงเรียนประถมศึกษา*. กรุงเทพฯ:ยูไนเต็ดโปรดักชั่น.

อัญชลี รัตนชื่น. (2550). *ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้ทำกิจกรรมศิลปะเครื่องแขวน*. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- อารี เกษมรติ. (2533). *ผลของการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เป็นกลุ่มและกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์*
ปกติที่มีความเชื่อมั่นในตนเองของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดอบรมเลี้ยงดูและเข้มงวดกวดขัน
และแบบรักทะนุถนอม. ปริญญาานิพนธ์ กศ.ม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิต
วิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- อารี พันธุ์มณี. (2542). *จิตวิทยาการเรียนการสอน. กรุงเทพฯ : บริษัท เลิฟแอนด์ลิฟเพรส.*
- อำพล เสนาณรงค์. (2542). *การเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ. สมุทรปราการ : ภัคธรรศ.*
- อุดมพร อมรรธรรม. (2549). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พระเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ:แสงดาว.*
- อุดม เพชรสังหาร. (2550). *การทำงานของสมองเพื่อส่งเสริมคุณธรรม เอกสารประกอบการบรรยายใน*
โครงการสมัชชา คุณธรรม นำความรู้ รวมพลัง ร่วมปฏิบัติคุณธรรม นำความรู้ สู่สังคมไทย
วันที่ 11 กันยายน 2550. จัดโดยสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ ณ
ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี นนทบุรี.
- อุบล ตู้อินดา. (2532). *หลักและวิธีสอนศิลปะ. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์.*
- อุไรวรรณ โชติชูษณะ. (2547). *ผลการจัดกิจกรรมเคลื่อนไหวประกอบการเล่าเรื่องที่มีผลต่อการพัฒนา*
กล้ามเนื้อใหญ่ของเด็ก วัยเตาะแตะ. ปริญญาานิพนธ์. กศม. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ :
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Peterson, H.T. (1958). *Kindergarten : The Key to Child Growth.* New York: Exposition Press.

ภาคผนวก ก

- คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะที่พัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง
- รูปแบบแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ
- ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรม

คู่มือการใช้แผนการจัดกิจกรรมศิลปะพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง

หลักการและเหตุผล

ผลการจัดกิจกรรมศิลปะ มีอิทธิพลต่อความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เกิดความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ก่อให้เกิดการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ โดยการลงมือปฏิบัติทำให้เกิดทักษะโดยใช้เศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการดำเนินกิจกรรมอย่างพอประมาณ ประหยัด และมีเหตุผล ในเชิงปริมาณและขนาดของการใช้อุปกรณ์และวัสดุต่าง ๆ การจัดกิจกรรมศิลปะโดยใช้เศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวปฏิบัติ จะก่อให้เกิดการพัฒนาทั้ง 4 ด้านของเด็กปฐมวัย คือ ด้านสังคม อารมณ์ ร่างกาย และสติปัญญาไปพร้อมๆ กัน การที่เด็กได้สัมผัสจริง ปฏิบัติจริง จนเกิดทักษะ เพราะธรรมชาติของการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้ จะหลอมวงจรต่าง ๆ ของสมองจนนำไปสู่การดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง

เนื้อหา

การจัดกิจกรรมศิลปะจัดขึ้นเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัย 3 ด้าน ด้านความพอประมาณ ความประหยัด และความมีเหตุผล

หลักการจัดกิจกรรม

1. จัดกิจกรรมในช่วงกิจกรรมศิลปะ วันละ 1 กิจกรรม สัปดาห์ละ 4 วัน คือ วันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ และ วันพฤหัสบดี วันละ 30 – 40 นาที
2. ให้เด็กมีอิสระในการทำกิจกรรมศิลปะ อย่างเพลิดเพลินและผ่อนคลาย มีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนในกลุ่ม ระหว่างกลุ่มและครู อย่างราบรื่นและมีความสุข
3. ก่อนเริ่มดำเนินกิจกรรม สร้างความคุ้นเคยกับเด็กเป็นเวลา 1 สัปดาห์
4. ดำเนินการเป็นข้อมูลทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงในช่วงกิจกรรมศิลปะ สังเกตและบันทึกพฤติกรรม โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยรวม 2 คน โดยดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนดังต่อไปนี้
 - ขั้นนำ
 - ขั้นสอน
 - ขั้นสรุป

บทบาทครู

1. ศึกษาแผนการจัดการกิจกรรมให้เข้าใจและชัดเจน ก่อนลงมือจัดกิจกรรม
2. เตรียมอุปกรณ์ที่จะใช้ในการดำเนินกิจกรรมให้พร้อมก่อนลงมือปฏิบัติ
3. กระตุ้นให้เด็กสามารถทำกิจกรรมพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง
4. แนะนำอำนวยความสะดวกตลอดการทำกิจกรรม
5. ดูแลความปลอดภัยขณะทำกิจกรรม

บทบาทของผู้เรียน

1. ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ตามที่ครูแนะนำ ขั้นตอนต่าง ๆ
2. ตอบคำถามของครู
3. ทำกิจกรรมตามเนื้อหา การจัดกิจกรรม

รูปแบบแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ

จุดมุ่งหมาย

เพื่อส่งเสริมให้เด็กมีความสามารถเบื้องต้นในการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดความสวยงามอยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงด้านพอเพียง ประหยัด มีเหตุผล

เนื้อหา

กิจกรรมศิลปะเน้นการทำกิจกรรมบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ด้านพอเพียง ประหยัด มีเหตุผล ด้วยกิจกรรมการปั้น การฉีกกระดาษ การร้อย และการเล่นสี

ขั้นตอนกิจกรรมศิลปะ

ขั้นนำ

เข้าสู่กิจกรรมด้วยคำคล้องจอง ร้องเพลง ปริศนาคำทายและนิทาน เพื่อกระตุ้นให้เกิดความสนใจพร้อมที่จะเข้าสู่กิจกรรม

ขั้นตอนกิจกรรม

1. แบ่งเด็กนั่งตามกลุ่ม กลุ่มละ 4-5คน
2. แนะนำวัสดุ อุปกรณ์ สาธิตขั้นตอนการทำกิจกรรม
3. เด็กลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงอย่างเหมาะสม
4. เมื่อทำกิจกรรมเสร็จเก็บอุปกรณ์ทำความสะอาดให้เรียบร้อย

ขั้นสรุป

ให้เด็กนำเสนอผลงานเป็นกลุ่มหรือส่งตัวแทนมาสรุปตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงโดยเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ในการสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดความสวยงามอยู่บนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงด้านความพอเพียง ความประหยัด และการมีเหตุผลจนเกิดความคล่องแคล่วและมีความชำนาญ จนทำให้เกิดงานศิลปะที่สวยงาม

การประเมิน

ประเมินพฤติกรรมเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมเศรษฐกิจ

ตัวอย่าง ตารางจัดกิจกรรมศิลปะ

สัปดาห์ ที่	วัน / เวลา	ชื่อกิจกรรม	กิจกรรม	สื่อ อุปกรณ์ที่ใช้ ในการจัดกิจกรรม	พฤติกรรมทักษะ พื้นฐานเศรษฐกิจ พอเพียง
1	วันจันทร์ เวลา 10.00 -10.40	เส้นยาวแปลง กาย	- ปริศนาคำทาย - บัณฑิตน้ำมันเป็น เส้นยาวตาม จินตนาการ - คำคล้องจอง	ดินน้ำสีต่างๆ แผ่นรองบัน ปริศนาคำทาย คำคล้องจอง	พอประมาณ มีเหตุผล
	วันอังคาร เวลา 10.00 -10.40	สายสร้อย ดอกไม้สวย	- คำคล้องจอง - การร้อยดอกไม้ ให้เป็นสายสร้อย - เพลง พวงมาลัย	ดอกไม้ชนิดต่างๆ อุปกรณ์ในการ ร้อยดอกไม้ คำคล้องจ่อ เพลงพวงมาลัย	ประหยัด มีเหตุผล
	วันพุธ เวลา 10.00 -10.40	เส้นสีสายรุ้ง	- นิทานสายรุ้ง - การเล่นสีน้ำโดย ใช้ฟู่กันจุ่มสี ลากเส้นตาม จินตนาการ	นิทานสายรุ้ง อุปกรณ์ในการ เล่นสีน้ำ	พอประมาณ มีเหตุผล
	วันพฤหัสบดี เวลา 10.00 -10.40	ถนนเส้นยาว	- เพลง - ฉีกกระดาษ หนังสือพิมพ์ หรือกระดาษ นิตยสารเป็นเส้น ยาวแล้ว - นำมาต่อกัน - เพลง	เพลงข้ามถนน กระดาษ หนังสือพิมพ์หรือ นิตยสาร	พอประมาณ ประหยัด

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมศิลปะของเด็กปฐมวัยพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง
 ชั้นอนุบาล 2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2557
 วันจันทร์ ที่..... เดือน.....พ.ศ. 2557 เวลา 10.00 – 10.40 น.

สัปดาห์ที่ 1

กิจกรรม 1 ปั้นดินน้ำมัน

ชื่อกิจกรรม เส้นยาวแปลงกาย

จุดประสงค์

เพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงในด้านความพอประมาณและมีเหตุผล

- 1 พอประมาณ โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ที่มีขนาดเหมาะสมที่มีขนาดเหมาะสมกับชิ้นงาน
- 2 มีเหตุผล โดยปฏิบัติตามขั้นตอนได้อย่างถูกต้อง

เนื้อหา การปั้นดินน้ำมันให้เป็นเส้นยาวมีขนาดต่างๆกันตามจินตนาการโดยวิธีการคลึงดินน้ำมันให้เป็นเส้นยาว มีขนาดพอดี เพื่อจะปั้นเป็นรูปต่างๆตามจินตนาการ

วิธีดำเนินกิจกรรม

ขั้นนำ

- 1 นำเข้าสู่กิจกรรมโดยปริศนาคำทาย
- 2 สนทนากับเด็กเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ในการทำกิจกรรม
- 3 แนะนำขั้นตอนในการทำกิจกรรม

ขั้นดำเนินการ

1 แนะนำการทำกิจกรรมการปั้น ด้วยการใช้ฝ่ามือ สันมือ นิ้ว และสาธิตการปั้นดินน้ำมันโดยครูหยิบดินน้ำมันขนาดพอเหมาะกับชิ้นงานและทำที่ละขั้นตอนจนสำเร็จให้นักเรียนดูเป็นตัวอย่าง

- 2 กลุ่มส่งตัวแทนมารับวัสดุและอุปกรณ์ในการปั้นดินน้ำมันให้เหมาะสมกับการทำกิจกรรม
- 3 เด็กลงมือปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างเหมาะสม ตามจินตนาการของเด็กแต่ละคน โดยครูเป็นผู้เสริมแรงทางบวก

- 4 เก็บอุปกรณ์ ทำความสะอาดบริเวณที่ทำกิจกรรม และบริเวณรอบข้างให้เรียบร้อย

ขั้นสรุป

1. ให้เด็กนำเสนอผลงานของตนเอง
2. ครูและนักเรียนช่วยกันสรุปขั้นตอนการปั้นดินน้ำมัน
3. ท่องคำคล้องจอง “เศรษฐกิจพอเพียง” พร้อมกัน

สื่อ/อุปกรณ์

1. ปริศนาคำทาย
2. อุปกรณ์ในการปั้น
 - ดินน้ำมันหลากสี
 - แผ่นรองปั้น
3. คำคล้องจองเศรษฐกิจพอเพียง

การประเมินผล

1. สังเกตพฤติกรรมของเด็กในการใช้ทักษะพื้นฐานทางเศรษฐกิจพอเพียง ด้านพอประมาณ มีเหตุผล

ภาคผนวก

1. ปริศนาคำทาย
 - อะไรเอ่ย ไม่มีแขน ขา ตัวยาวๆ เคลื่อนไหว ไปไหนมาไหนได้..... งู ฯลฯ
 - อะไรเอ่ยรูปร่างเหมือนกระป๋องมี 2 หู ใส่น้ำไม่ได้ ตะกร้า
2. คำคล้องจอง “เศรษฐกิจพอเพียง”

พอมี พอใช้ พอใจ	พวกเราเด็กไทย
พอใจในการประหยัด	ยึดหลักการมีเหตุผล
พวกเราทุกคน	ปฏิบัติตนตาม เศรษฐกิจพอเพียง

ผู้แต่ง วัฒนา วงษ์สันต์

ภาคผนวก ข

- คู่มือการใช้แบบประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัย
- แบบประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง

คู่มือการใช้ประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัย อายุ 4 – 5 ปี

1. คำชี้แจง

- 1.1 แบบประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาล 2 อายุ 4 – 5 ปี
- 1.2 แบบประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงมี 1 ชุด แบ่งกรอบทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง 3 ด้าน แต่ละด้านแบ่งออกเป็น 2 ช้อย่อย
 - 1.2.1 ด้านความพอประมาณ
 - 1.2.2 ด้านความประหยัด
 - 1.2.3 ด้านความมีเหตุผล
- 1.3 การดำเนินการประเมิน ผู้วิจัยดำเนินการด้วยการประเมินพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง บันทึกพฤติกรรม และให้คะแนนการมีทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง ในรูปแบบการวัดระดับคุณภาพพฤติกรรม ระดับ 0 1 และ 2
- 1.4 การบันทึกพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมในช่องคะแนนระดับพฤติกรรม โดยทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องเกณฑ์บันทึกคะแนน ดังนี้
 - ช่องระดับคะแนน 0 บันทึกเมื่อเด็กไม่แสดงพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง
 - ช่องระดับคะแนน 1 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงได้เมื่อถูกชี้แนะ
 - ช่องระดับคะแนน 2 บันทึกเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงได้ด้วยตนเอง

2. แนะนำการใช้แบบประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง

- 2.1 ทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัยแต่ละคน
- 2.2 ให้คะแนนและจดบันทึกการตอบคำถามเกี่ยวกับทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง

3. การเตรียมตัวก่อนการประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงเด็กของปฐมวัย

- 3.1 เตรียมเด็กให้พร้อม เช่น การเข้าห้องน้ำ ดื่มน้ำ เข้าแถว เป็นต้น
- 3.2 เตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรมศิลปะ เช่น กระดาษ ดินเหนียว กาว กรรไกร ฯลฯ
- 3.3 ดำเนินการทำกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง ให้คะแนนและจดบันทึก ก่อนทำการประเมิน ผู้ดำเนินการต้องเขียนชื่อ – นามสกุล ของเด็กปฐมวัยที่จะทำการประเมิน
- 3.4 อธิบายการใช้อุปกรณ์ พร้อมทำตัวอย่างให้ผู้เข้ารับการประเมินดู และลองปฏิบัติ
- 3.5 ดำเนินการประเมินและให้คะแนนทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงของเด็กปฐมวัย

ตัวอย่างแบบบันทึกการประเมินและการให้คะแนน
การพัฒนาทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียงที่จัดกิจกรรมศิลปะ

ชื่อผู้ถูกประเมิน ด.ญ./ด.ช.นามสกุล.....อายุ.....ปี
 โรงเรียน.....ชั้น.....
 วันที่สังเกต.....เวลา.....

ชื่อ	รายการ	บันทึกคะแนน			พฤติกรรมที่
		2	1	0	
1	ความพอเพียง				
1.1	การใช้วัสดุ ในปริมาณที่เหมาะสมกับชิ้นงาน				
:					
:					
2	ความประหยัด				
2.1	เลือกใช้วัสดุที่หาได้ตามธรรมชาติ				
:					
:					
3	การมีเหตุผล				
3.1	เลือกวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสม				
:					
:					

ภาคผนวก ค
รายนามผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแผนการจัดกิจกรรมศิลปะ

อาจารย์ศศิธร ธนะบุตร	อาจารย์ผู้สอนโปรแกรมการศึกษาศิลปะ มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต วิทยาเขตลำปาง จังหวัด ลำปาง
อาจารย์ธิดารัตน์ จันทะหิน	อาจารย์ผู้สอนโปรแกรมการศึกษาศิลปะ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
อาจารย์เสกสรร มาตวังแสง	อาจารย์ประจำชั้นอนุบาล 2 โรงเรียนเทศบาลวัดเนินสุทธาวาส (สุทธิพงษ์ประชานุกูล) อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจแบบประเมินทักษะพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง

ผศ.ดร.นพดล กองศิลป์	ผู้อำนวยการ โรงเรียนสาธิต มศว.ประสานมิตร (ฝ่ายประถม) กรุงเทพฯ
อาจารย์สีบศักดิ์ น้อยดัด	อาจารย์ผู้สอนระดับอนุบาล – ประถมศึกษา โรงเรียนละอออุทิศ กรุงเทพฯ
อาจารย์ญานิศา บุญพิมพ์	อาจารย์ประจำโปรแกรมการศึกษาศิลปะ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำไผ่พรรณ จังหวัดจันทบุรี

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางสาววัฒนา วงษ์สันต์
วันเดือนปีเกิด	11 เมษายน 2506
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	577/8 ซอยลาดพร้าว 112 แยกซอยบ่อปลา แขวงพลับปลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร 10310
ตำแหน่งหน้าที่งานปัจจุบัน	ครูผู้สอน
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนอิสลามสันติชน 398 ถนนลาดพร้าว ซอยลาดพร้าว 112 แขวงพลับปลา เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร 10310 โทร 02-539-4693-5 โทรสาร 02-539-4696
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2522	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จาก โรงเรียนเทพลีลา
พ.ศ. 2528	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (แผนกคหกรรม) จาก วิทยาเขตโชติเวช
พ.ศ. 2529	ประโยคครูมัธยม จาก วิทยาเขตโชติเวช
พ.ศ. 2530	ปริญญาตรี คณะครุศาสตร์ (การศึกษาปฐมวัย) จาก สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
พ.ศ. 2547	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ การบริหารการศึกษา จาก สถาบันราชภัฏสวนดุสิต
พ.ศ. 2558	การศึกษามหาบัณฑิต (กศ.ม.) สาขาวิชา การศึกษาปฐมวัย จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

